

- **تاریخ و تہذیب** 19
- 1 **تاریخ و تہذیب** 17
- تاریخ و تہذیب** 16
- تاریخ و تہذیب** 14
- تاریخ و تہذیب** 13
- تاریخ و تہذیب** 8
- تاریخ و تہذیب** 3
- تاریخ و تہذیب** 1

تاریخ و تہذیب

- רחוקים לך פתחת 64
- **תוכן המסמך**
- **אשר לך ואת** 63
- **אשר לך לך** 61
- **אשר המסמך**
- **אשר לך לך** 59
- **אשר לך לך** 55
- **אשר לך לך** 54
- **אשר לך לך** 50
- **אשר המסמך**
- **אשר לך לך** 49
- **אשר** 45
- **אשר המסמך**
- **אשר לך לך** 44
- **אשר לך לך** 40
- **אשר המסמך**

.....	91
.....	88
.....	86
.....	82
.....	81
.....	79
.....	77
.....	73
.....	72
.....	67
.....	66

- 126
- 125
- 118
- 116
- 112
- 111
- 104
- 102
- 98
- 97
- 93

.....	168
.....	161
.....	160
.....	156
.....	155
.....	148
.....	146
.....	142
.....	140
.....	131
.....	129

.....	271
.....	270
.....	244
.....	242
.....	236
.....	235

Цагаан толгой

А а Б б В в Г г Д д
Е е Ё ё Ж ж З з И и
Й й К к Л л М м Н н
О о Ө ө П п Р р С с
Т т У у Ү ү Ф ф Х х
Ц ц Ч ч Ш ш Щ щ Ъ ъ
Ы ы Ъ ъ Э э Ю ю Я я

عربی ۾ ڪيائون ۽ ڪيائون ۾ ڪيائون

а	ا	бэ	ب	вэ	و	гэ	غ	дэ	د
е	ي ②	ё	ا ④	жэ	ج	зэ	ز	и	ي
й	ي ا	ка	ك	эл	ل	эм	م	энь	ن
о	ا ④	ө	و ⑥	пэ	پ	эр	ر	эс	س
тэ	ت	у	ا ⑤	ү	و ⑦	эф	ف	ха	ح
цэ	ع	чэ	ع	ша	ش	щэ	ش	ъ	ع عربی ۾ ڪيائون
ы	ي ا	ь	ع عربی ۾ ڪيائون	э	ع	ю	و ⑦	я	ا ①

وہندوستان میں مقیم ہونے والے مسلمانوں کے لیے

ز Aa ٲ Hh ٲ Cc ٲ Zz ٲ Pp

ٲ Ээ ٲ Бб ٲ Шш ① Яя ٲ Вв

ٲ Ии ٲ Пп ٲ Тт ② Ее ٲ Нн

ٲ Оо ٲ Хх ٲ Дд ④ Ёё ٲ Кк

ٲ Уу ٲ Гг ٲ Чч ⑤ Юю ٲ Фф

ٲ Өө ٲ Мм ٲ Цц ⑥ Ее ٲ Лл

ٲ Үү ٲ Лл ٲ Жж ⑦ Юю

Handwriting practice page with two columns of letters: 'Handwriting' and 'Handwriting'.

Handwriting practice sheet with 10 rows of cursive letters on a four-line grid. The letters are written in a consistent cursive style. The first row contains 'c c c c c' and 'u u u u u'. The second row contains 'l l l l l', 'i i i i i', and 'j j j j j'. The third row contains 'v v v v v' and 'n n n n n'. The fourth row contains 'm m m m m' and 'r r r r r'. The fifth row contains 'f f f f f' and 't t t t t'. The sixth row contains 'o o o o o' and 'a a a a a'. The seventh row contains 'd d d d d' and 'g g g g g'. The eighth row contains 'y y y y y'. The ninth row contains '~ ~ ~ ~' and 'k k k k k'. The tenth row contains 'q q q q q' and 'j j j j j'. The eleventh row contains 'p p p p p' and 'l l l l l'. The twelfth row contains 'g g g g g' and 'o o o o o'.

Аа Ёё Вв Гг Дд
Ее Ёё Жж Зз Ии
Йй Кк Лл Мм Нн
Оо Өө Пп Рр Сс
Тт Уу Чч Фф Хх
Цц Чч Шш Щщ Ъ
ы ь Ээ Юю Яя
Зүйр үр
Зул морийг зовооно
Зур биеийг зовооно.
Эрийг бүү бас
Далайг бүү энд
Эрдмийг хилгээлээр сурдаг
Эрийг сурлаар олдог

а:	ав	гар	аав	унага
	ᠠᠪ	ᠭᠠᠷ	ᠠᠠᠪ	ᠤᠨᠠᠭ᠎ᠠ

э:	эр	гэр	ээж	гэрээ
	ᠡᠷ	ᠭᠡᠷ	ᠡᠭᠵ	ᠭᠡᠷᠡᠭ

и:	ир	хир	тамхи
	ᠢᠷ	ᠬᠢᠷ	ᠲᠠᠮᠬᠢ

й:	ийм	гэрийг	хүйс	уйлах
	ᠢᠶᠮ	ᠭᠡᠷᠢᠶᠭ	ᠬᠦᠶᠰ	ᠤᠶᠯᠠᠬ

ы:	ахын	морины	модыг
	ᠠᠬᠢᠶᠨ	ᠮᠣᠷᠢᠨᠶ	ᠮᠣᠳᠢᠭ

о:	ор	од	одоо	тоох
	ᠣᠷ	ᠣᠳ	ᠣᠳᠤᠤ	ᠲᠣᠭᠬ

у:	ус	удам	хур	чулуу
	ᠤᠰ	ᠤᠳᠠᠮ	ᠬᠤᠷ	ᠴᠢᠯᠠᠭᠤ

ө:	өд	өөд	өөрөө
	ᠥᠳ	ᠥᠦᠳ	ᠥᠦᠷᠡᠶᠡ

ү:	үд	үүл	шүүр	түрүү
	ᠦᠳ	ᠦᠭᠤᠯ	ᠰᠢᠭᠦᠷ	ᠲᠦᠷᠦᠭᠤ

н:	нар ᠨᠠᠷ	хана ᠬᠠᠨᠠ	нөхөр ᠨᠥᠬᠦᠷ	ноос ᠨᠣᠮᠤᠰ
	ан ᠠᠨ	сан ᠰᠠᠨ		
	зун ᠵᠤᠨ	цагаан ᠴᠢᠭᠠᠨ		
б:	бат ᠪᠠᠲ	алба ᠠᠯᠪᠠ	самбар ᠰᠠᠮᠪᠠᠷ	
п:	пилпал ᠯᠢᠯᠯᠠᠯ	программ ᠯᠣᠭᠢᠷᠠᠮᠮ	паспорт ᠯᠠᠰᠦᠷᠲ	
х:	ах ᠠᠬ	хар ᠬᠠᠷ	талх ᠲᠠᠯᠬ	хэрэг ᠬᠡᠷᠭᠡᠭ
г:	гэм ᠭᠡᠮ	баг ᠪᠠᠭ	бага ᠪᠠᠭᠠ	дарга ᠳᠠᠷᠭᠠ
м:	мал ᠮᠠᠯ	ямар ᠶᠠᠮᠠᠷ	сам ᠰᠠᠮ	
л:	лам ᠯᠠᠮ	алд ᠠᠯᠳ	гал ᠭᠠᠯ	усал ᠤᠰᠠᠯ

с:	сар ᠰᠢᠷ	бас ᠪᠠᠰ	асар ᠠᠰᠢᠷ	бургас ᠪᠤᠷᠭᠠᠰ
ш:	шар ᠰᠢᠷ	хашир ᠬᠢᠰᠢᠷ	багш ᠪᠠᠭᠰᠢ	маргааш ᠮᠠᠷᠭᠠᠰᠢ
т:	тэмээ ᠲᠡᠮᠡᠭᠡ	татах ᠲᠠᠲᠠᠬ	ат ᠠᠲ	амжилт ᠠᠮᠵᠢᠯᠲ
д:	дал ᠳᠠᠯ	дэл ᠳᠡᠯ	эд ᠡᠳ	болд ᠪᠣᠯᠳ
ч:	чадал ᠴᠢᠳᠠᠯ	эгч ᠡᠭᠴᠢ	ачит ᠠᠴᠢᠲ	арч ᠠᠷᠴᠢ
ц:	цаг ᠴᠠᠭ	цэцэг ᠴᠡᠴᠡᠭ	эгц ᠡᠭᠴ	арц ᠠᠷᠴ
ж:	жаргал ᠵᠢᠷᠭᠠᠯ	аж ᠠᠵ	жад ᠵᠠᠳ	журам ᠵᠢᠷᠠᠮ
з:	газар ᠭᠠᠵᠠᠷ	аз ᠠᠵ	зад ᠵᠠᠳ	зураг ᠵᠠᠷᠠᠭ
я:	яс ᠵᠠᠰ	ях ᠵᠠᠬ	хая ᠬᠠᠶᠠ	хаая ᠬᠠᠶᠠ

ё:	ёс ᠶᠡᠰ	оёх ᠣᠶᠡᠬ	хоёр ᠬᠣᠶᠡᠷ	соёл ᠰᠣᠶᠡᠯ
е:	ер ᠶᠡᠷ	үе ᠦᠶᠡ	эетэй ᠶᠡᠡᠲᠡᠢ	
	ер ᠶᠡᠷ	хөөө ᠬᠡᠶᠡᠶᠡ	ертөнц ᠶᠡᠷᠲᠦᠨᠴ	ес ᠶᠡᠰ
ю:	юүлэх ᠵᠡᠦᠯᠡᠬ	гиюүрэх ᠭᠢᠵᠡᠦᠷᠡᠬ	юүрэх ᠵᠡᠦᠷᠡᠬ	
	юу ᠵᠡᠦ	юм ᠵᠡᠦᠮ	аюул ᠠᠵᠡᠦᠯ	
р:	Рашжав ᠷᠠᠰᠢᠵᠠᠪ	радио ᠷᠠᠳᠢᠣ	хор ᠬᠣᠷ	харагдах ᠬᠠᠷᠠᠭᠳᠠᠬ
в:	ваар ᠪᠠᠠᠷ	вагон ᠪᠠᠭᠤᠨ	виз ᠪᠢᠵ	
	яв ᠶᠠᠪ	савар ᠰᠠᠪᠠᠷ	арав ᠠᠷᠠᠪ	
ф:	феодал ᠶᠡᠭᠡᠳᠠᠯ	физик ᠶᠡᠵᠢᠻᠢᠻ	факс ᠶᠡᠶᠢᠰ	

к:	кино	карт	техник
	کينو	کارت	تکنیک
щ:	Щедрин		
	شدرين		
ь:	морь	арьс	
	مور	ارس	
	үзье	хүсье	
	وزيه	خوسيه	
ъ:	харья	орьё	
	خاريا	ورىو	

Щедрин شدرين و شدرين
вагон زنگنه و زنگنه
факс فاكس و فاكس
виз визيت و визيت
паспорт پاسپورت و پاسپورت

Цул

Арилсан борооны эцсийн цул
Ариун оторгуйд ганцаар хөвөлзөөд
Бараан сүүдрээ газарт буулгаж
Баярт өдрийг гутааж байна.

Саяхан чи тэнгэрийг бүрхээд
Сацарсан цахилгаан галайг ороогоод
Аянгын дуурь нийжигнүүлэн байж
Амгасан газрыг хураар ундлав.
Дэлхий сэргэж бороо арилаа.
Дэндэглүй одоо тошилбол сайн.
Аясын салхи намайг илбэсээр
Амаршингүй тэнгэрээс галайг аргина.

(А.С. Пушкин)

۱۴۵۸

بکلیسریم هکتسیر و بکسر م ۸۴۶۸
بکلتیر مصفکتین کو ژسکتسیر لپهتیرم
وکتسیر برهفن لدر ژبکن هت وکتسیرتو
وکتفو بکن ن ژمکتسیرتو وکتیر ۰۰

بکسیر گل مکران لیر هکتسیرم

بککسیریم کیرپتیر کیر ک لیر بککلتسیر

بکسیر ک لدر مستق لیر بککسیریم وکتو

بکسیریم ژبکن ن بکن ویر بکسیریم ۰۰

میران بکرتو هکتیر بکتیر ک

میران بکیر بکتو مکتیر بکسیر ۰۰

بکسر م ۸۴۶۸ بکیر لیر بکسیریم

بککلتسیر مکران بکیر ک لیر بککیر ۰۰

5. ᠠᠮᠤᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ, ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠪᠣᠯᠣᠪᠠᠶᠣᠰᠣᠷᠣᠯᠠ ᠶᠠᠮ

ᠠᠷᠠᠨ ᠤᠯᠤᠰ, ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠬᠤᠪᠠᠶᠣᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ, ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠪᠣᠯᠣᠪᠠᠶᠣᠰᠣᠷᠣᠯᠠ ᠶᠠᠮ

ᠨᠠᠭᠠᠳᠤᠰᠠᠨ ᠤᠨᠳᠠᠭᠰᠢᠨ ᠪᠠᠶᠢᠭᠦᠭᠦᠯᠠᠭᠠ, ᠪᠦᠭᠲᠤ ᠨᠠᠶᠢᠷᠠᠮᠳᠠᠬᠤ ᠬᠢᠲᠠᠳ

4. ᠪᠠᠨ ᠵᠢᠨᠢᠭᠤᠰ ᠲᠤ ᠨᠠᠶᠢᠨ ᠭᠣᠣᠯ, ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ, ᠨᠠᠶᠢᠨ ᠭᠣᠣᠯ, ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ

ᠤᠯᠤᠰ ᠭᠣᠣᠯ : ᠤᠯᠠᠨᠪᠠᠶᠠᠲᠠᠷ ᠬᠣᠲ, ᠬᠠᠲᠠᠨ ᠭᠣᠣᠯ, ᠰᠢᠯᠢᠨ ᠭᠣᠣᠯ ᠠᠶᠢᠮᠠᠭ, ᠬᠥᠬᠤ ᠬᠣᠲᠤ ᠵᠢᠶᠢᠨ ᠵᠢᠶᠢᠨ ᠭᠠᠵᠠᠷ

3. ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ, ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ, ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ, ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ

ᠳᠠᠮᠳᠢᠨᠰᠦᠷᠠᠨ, ᠪᠠᠨ ᠵᠢᠨᠢᠭᠤᠰ

2. ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ, ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ, ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ : Д . ᠨᠠᠶᠠᠭᠳᠣᠷᠵᠢ, ᠴᠠᠨᠳᠢᠨ ᠶᠠᠮ

1. ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ, ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ

ᠶ᠋ᔭᠦᠰᠭ᠋ᠠᠯᠲᠤ ᠨᠠᠮ

Яргуй

Яргуй бол нэг төрлийн ургамал. Яргуй хөх шар хоёр янз байна. Шар яргуй ой модтой уулын хяраар, хөх яргуй хээр тал, бэл газраар ургана.

Яргуй хавар эрт цэцэглэнэ. Хөх, шар өнгийн цэцэгтэй. Малд сайн чанарын тэжээл болдог.

Малчид яргуй ихтэй бэлчээрт малаа хариулна.

بختنم

بختنم هجر ندرک مصطفیٰ صم بختنمیه .. بختنم زهدی . بخری زهدی نسو و هلمدی .. بخری بختنم یمر یحق صم بختنم ندرک زهدی . هجر
بختنم زهدی صم .. هجر زهدی ندرک بختنمیه ..
بختنم زهدی بختنم بختنمیه .. زهدی . بخری بختنم ندرک بختنمیه ..
بختنم بختنم ندرک بختنمیه ..

УНАГА

Урт сайхан зоотой
Уужим сайхан ташаатай
Хөлдөө жороотой
Хүзүүндээ молцогтой
Чонон хоёр ччихтэй
Цолмон хоёр нүдтэй
Толгойгоороо тоглодог
Тоосноосоо бусгадаг
Сүүлээрээ тоглодог
Сүүдрээсээ бусгадаг.

تصنيف

مختلفي الجنس له من

مستخرجي الجنس من من

له من في من الجنس من

له من في من الجنس من

مختلفي الجنس له من

مختلفي الجنس له من

مختلفي الجنس له من

مختلفي الجنس له من

مختلفي الجنس له من

مختلفي الجنس له من

ягаан, сүү, мөөг, уурга гэдэг үгсийг *баг* гэдэг үгээр хэлдэг.

Хүнийг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг. *Хүний* гэдэг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг. *Хүний* гэдэг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг.

1. *Хүний* гэдэг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг.

2. *Хүний* гэдэг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг.

3. *Хүний* гэдэг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг.

4. *Хүний* гэдэг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг.

5. *Хүний* гэдэг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг.

6. *Хүний* гэдэг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг.

7. *Хүний* гэдэг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг.

8. *Хүний* гэдэг үгээр хэлдэг үгсийг *хүний* гэдэг үгээр хэлдэг.

Хүний үг

ЭРДМИЙН ОРГИЛ

Эрдэм гэдэг өндөр уулын оргил мэт. Ууланд авирахад бие чармайна. Эрдмийг сурахад ухаан чармайна. Уулын оргилд хүрвэл орчмын газрын сайхан үзэсгэлэнтэй байдал тодорхой харагдана. Эрдмийг сурвал хамаг юмны учир сайхан мэдэгдэнэ. Эрдэмгүй хүн, эрэг газрын ёроолд байгаа амьтан шиг, тойронд болж байгаа явдлыг мэдэхгүй. Эрдэмтэй хүн, уулын оргил дээр гарсан хүн шиг хамаг юмны учрыг сайхан мэдэж байдаг.

بخير ص بخير

• 24 •

بخير رفق بمضمون بخير للم بخير يفي .. بخير في يوقو في ورا .. كليلن .. بخير ن رفقو في مصستر كليلن .. بخير
للم بخير في رفقو بخير م نمن ص ، بللم بخير ربيبك من وللم مضمون زخمير .. بخير ن رفقو ربيب نقيم و بخير بللم
يقدمين .. بخير بخير ربيب بخير نمن م بخير م و وللم بيللم ، لم . مضمون في و يوقو وللم كيهف ن وراق بخير .. بخير من
لقيم بخير للم بخير مورا .. نضمير ربيب ، لك ربيب نقيم و بخير ن ، بللم يوقو وللم ..

ДӨРВӨН УЛИРАЛ

Манай орон жилийн дөрвөн улиралтай. Жилд хавар, намар, зун, өвөл ээлжлэн солигддог.

Хаврын улиралд малчид хаваржаандаа бууна. Мал төллөнө. Амьтан ичээнээсээ гарч, усны шувууд ирнэ.

Зуны улиралд цэцэг навч алаглан, мал сүрэг тарга хүчээ авдаг. Улсын баяр наадам болно.

Намар болоход ногоо гандаж, усны шувуу ганганан буцна.

Малчид намаржаандаа бууж өвс хадлангаа бэлтгэнэ. Будаа тариа, төмс, хүнсний ногоогоо хурааж авна.

Өвөл цас орж хүйтэн болно. Малчид дулаан өвөлжөөндөө бууна. Сүлд модны наадам болдог.

መጠላዎሳ ማክሊት

ነገሩ ሳይከፈል ለሥራ ማጠናቀቅ ማጠናቀቅ ማጠናቀቅ ..

ሥራ ላይ ማመልከት በሥራ ላይ ማመልከት በሥራ ላይ ማመልከት ..
ሥራ ላይ ማመልከት በሥራ ላይ ማመልከት በሥራ ላይ ማመልከት ..

ሥራ ላይ ማመልከት በሥራ ላይ ማመልከት ..

ሥራ ላይ ማመልከት በሥራ ላይ ማመልከት በሥራ ላይ ማመልከት ..

ሥራ ላይ ማመልከት በሥራ ላይ ማመልከት በሥራ ላይ ማመልከት ..

ЭРДМЭЭС ИЛҮҮ ЭРДЭНЭ ҮГҮЙ

Нарны гэрэл хурц болоход
Үүлгүй бол нэн сайн
Насны багад эрдэм сурахад
Залхуугүй бол даанч сайн
Насны багад эрдэм сурвал
Өглөөний наран мэт
Насны ихэд эрдэм сурвал
Оройн наран мэт
Өтөлтөл эрдэм эс сурвал
Харанхуй шөнө мэт
Дэлгэрэх залуу насандаа
Эрдэм ухааныг сур
Сурсан эрдмээс илүү
Сувд эрдэнэ үгүй.

تختير نام خيرى تختين يملان

تختير و تخت تختير و پيوتى قى
 درهيم يملان قى نسا يملان
 نمرود و سربا تختير يملان قى
 خيستق يملان قى مسرتن يملان
 نمرود و سربا قى تختير يملان
 يملان قى و تختير يملان
 نمرود و سربا قى تختير يملان
 يملان نام تختير يملان
 يملان قى تختير يملان يملان
 زبختير يملان يملان
 مپين تختير يملان قى و
 تختير يملان ن يملان
 يملان قى تختير يملان يملان
 يملان يملان يملان

туунг 𐰽𐰺𐰸, — 𐰽𐰺𐰸

— 𐰽𐰺𐰸 энэ—эн 𐰽𐰺𐰸 — 𐰽𐰺𐰸 байна—байн 𐰽𐰺𐰸, — 𐰽𐰺𐰸 шунгах—шунгх 𐰽𐰺𐰸 — 𐰽𐰺𐰸 туунэ—
𐰽𐰺𐰸 : бага—баг 𐰽𐰺𐰸 — 𐰽𐰺𐰸 буга—буг 𐰽𐰺𐰸 — 𐰽𐰺𐰸 Барга—барга 𐰽𐰺𐰸 — 𐰽𐰺𐰸 сана—сан 𐰽𐰺𐰸

а, о 𐰽𐰺𐰸 𐰽𐰺𐰸 𐰽𐰺𐰸 𐰽𐰺𐰸

АЖЛЫН АМТ

Янжин гуай өглөө ямаагаа саагаад гэртээ орж, хүү Буянд аарц өгөв.

Буян хэлжээ:

—Энэ аарц яасан хахуун аарц вэ? Би ийм аарц идэхгүй, амттай аарц өгөөч гэв. Янжин хэлжээ:

—Одоо амттай аарц байхгүй байна. Ямаагаа хариулаад ирэхэд сайхан аарц бэлэн болно гэв. Буян ямаагаа хариулж яваад өдөр ирж.

—Амттай аарц байна уу? гэсэнд

—Байна аа гээд аарц өгөв. Буян үүнийг идээд

—Яасан амттай аарц вэ? гэв. Янжин ингэж хэлэв.

—Чиний өглөөний голсон аарц шүү. Ажил хийвэл аарц мөн амттай болдог гэжээ.

بصلا م بصر

نسرکلم زخصن مکتوبک بجسرهٔ م٩ ،بششم رلا م٩ مکتو . رتق وکلم فو بشکم بصروهٔا ..

وکللم رپعن :

— مانم بشکم کنشسرس مسم بشکم ورا م٩ . ؤ بلقو بشکم بخره مزلن . بپضن بشکم بصروهٔکن روبا .. نسرکلم رپعن :

— مبقو بپضن بشکم ولسق مزلن وکلمٔا .. بجسرهٔا م٩ رشکمپشتم بخره فو ،بلسس بشکم وپم وپمٔا روبا .. وکلم بجسرهٔا م٩

رشکمپتقو کنهشم بخرن بکلمو

— بپضن بشکم وکلمٔا فو م٩ . راسم فو

— وکلمٔأ با رعم بشکم بصروهٔا .. وکلم مزلن ن بخرنم

— کنشسرس بپضن بشکم ورا م٩ . روبا .. نسرکلم بخرتقو رپوبا ..

— علقو مکتوبک و زفصرس بشکم ،بق .. بصلا روبا بشکم بکلم بپضن هپشم رعن ..

АЙРАГ

Монголчууд эрт үеэс өвөрмөц сайхан үнэртэй, исгэлэн амттай, хүний биед шим тэжээлтэй айраг(исэг цэгээ) хийж идээ ундаа болгон хэрэглэж ирсэн уламжлалтай билээ.

Айраг исгэх хамгийн хүнд хүчир ажлын нэг бол бүрэлт юм. Бүрэлт тохироогүйгээс исэлтийн эрч буурч, айраг сэнгэнэсэн сайхан амт үнэртэй болж чадахгүй, шим тэжээлт чанар төдий л сайнгүй болдог. Гүүний айргийг уушиг, амьсгалын замын элдэв өвчин, сүрьеэг эмчлэх, хоол боловсруулах эрхтний үйл ажиллагааг идэвхжүүлэх, элдэв эмгэг хуучныг арилгах, биеийн чалх, тамир тэнхээг сэргээхэд өргөн хэрэглэдэг.

Өвөрмөц, эрхэм сайхан ундаа—айргийг монголчууд найр наадам хийхдээ сөгнөн баяр цэнгэлийнхээ эхэнд зочин гийчин, хуран цугласан олонд өргөн барьж дайлдаг. Мөн дээжийг нь хангай дэлхийдээ өргөн, баяр наадамд түрүүлсэн хурдан морио мялаадаг билээ.

ᠠᠶᠢᠷᠭ᠎ᠠ
ᠠᠶᠢᠷᠭ᠎ᠠ
ᠠᠶᠢᠷᠭ᠎ᠠ

бүч хажуу бүчлэх жорлон боловч
учрах зээ өчүүхэн хэзээ өчигдөр гэзэг чичрэх зүтгэх гавч жор гарчиг аж
ᠪᠦᠴᠢ ᠬᠠᠵᠢᠭᠤ ᠪᠦᠴᠢᠯᠡᠬᠦ ᠵᠣᠷᠯᠣᠩ ᠪᠣᠯᠣᠪᠴᠢ
ᠤᠴᠢᠷᠠᠬᠤ ᠵᠡᠭᠡ ᠥᠴᠢᠭᠤᠬᠡᠨ ᠬᠡᠵᠡᠭᠡ ᠥᠴᠢᠭᠢᠳᠦᠷ ᠭᠡᠵᠡᠭᠡ ᠴᠢᠴᠢᠷᠡᠬᠤ ᠵᠦᠲᠦᠭᠡᠬᠤ ᠭᠠᠪᠴᠢ
ᠵᠣᠷᠬᠤ ᠵᠡᠭᠡᠭᠡ ᠳᠠᠭᠠᠬᠤ ᠴᠠᠷᠠᠢ ᠵᠢᠷᠠᠭ ᠰᠢᠴᠡᠭ ᠵᠢᠷᠭᠠᠠ ᠪᠢᠶᠴᠢᠬᠠᠨ ᠵᠠᠭᠠᠰᠢ ᠴᠤᠬᠤᠬᠠᠮ ᠵᠢᠷᠦᠬᠤ ᠬᠤᠴᠢ ᠵᠢᠰᠢ

ОНЬСОГО

Наг наг нарс
Найман түмэн гишүүн
Гишүүн болгон үүр
Үүр болгон өндөг
Өндөг болгон шар тос.

(Самар)

Зэрэглээ шиг биетэй
Жингэнэсэн дуутай
Холыг ойртуулдаг
Хоёрыг уулзуулдаг
Ховч хар.

(Телефон)

Гурван нөхдөөр түшүүлдэг
Гоо нарийн биетэй
Улсын хэргийг товчилдог
Уран сайхан хошуутай
Цангаг ангаг зантай
Цагаан газар явдалтай.

(Үзэг)

Арван хоёр өртөөтэй
Өртөө бүр хэмжээтэй
Албаны хоёр элчтэй
Элч бүр тушаалтай.

(Цаг)

Уулгүй талд
Усгүй газар
Сүнсгүй ноён
Хүнсгүй цэрэг
Цусгүй байлдаан.

(Шатар)

Уухай туухай баатар
Ууцан дундаа тасархай баатар
Хаданд халтирдаггүй баатар
Харвасан суманд оногддоггүй баатар.

(Шоргоолж)

Чамаас жаахан байж
Чамайг өргөөд тавьчихна.

(Дөрөө)

Бутны цаанаас бултас
Дэрсний цаанаас дэлдэс.

(Туулай)

بصائر صغیر

نفس نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی

(بیعت)

نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی

(حجت)

نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی

نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی

(بصیرت)

نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی

(علم)

نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی
نغم نغم نغمی

самар — ᠰᠠᠮᠠᠷ
үзэг — Үзэг
телефон — телефон

(ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ)

ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ
ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ
ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ

(ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ)

ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ
ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ
ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ

(ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ)

ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ
ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ
ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ

(ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ)

ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ
ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ
ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ ᠠᠨᠠᠭᠠᠨ

ТААВАР

Ах нь элжиг унаж, дүүгийн дээ айлчлан очоод, элжгээ хаалганаас нь уяж, гэрт нь оржээ. Энэ хооронд элжиг нь уяагаа алдуулаад явчихжээ. Дүү нь элжгээ эрээд олж ядан, замаар явж байтал нэг хүүхэдтэй дайралдаад ингэж асуув:

—Элжиг харсан уу?

—Ямар элжиг вэ? Зүүн нүд нь сохор, хойд хөл нь доголлон, хуучин ногоон шуудайтай овъёс ганзагалсан уу?

—Мөн мөн, зөв байна.

—Би харсангүй.

—Чи тодорхой сайн мэдэж байтал харсангүй гэж юу хэлж байна. Чи лав хулгайлж авсан байх гээд, тэр хүүхдийг шүүхэд мэдэгдэн тушаав.

Шүүхэд очоод тэр хүүхдийн хэлсэн нь:

Би элжиг үзсэнгүй. Элжигний мөрийг үзсэн. Түүний зөв талын хойд хөлийн мөр бусад хөлийн мөрөөс балархай, ойрхон алхан явсан байв. Зөв талын хойд хөл хазгар байх нь зайлшгүй. Замын

зүүн талын ногоог огт идэлгүй, баруун талын ногоог идсэн байлаа. Мод шөргөөж, хуучин ногоон утас үлдээжээ. Модны ёроолд хэдэн ширхэг овъёс гоожсон байлаа. Энэ бол элжиг цоорхойтой хуучин ногоон шуудайтай овъёс ганзагалсныг үзүүлж байна гэж бодсоноо энэ хүнд хэлсэн юм гэлээ.

Энэ үгийг шүүх сонсож мэдээд, элжигний эзнийг зэмлэж, хүүхдийг суллав.

مستوهل

سمر ، نل بېگلرک اتمقو مارهو ندر قو وږ بېلېدلېر بکندم . بېگلرک وږ پېشېنېر بدم نل بېلکو رلا مطن بظمن .. بدم زبندتمقو بېگلرک نل بکسرک وږ بېچتېتمتېنم نوکسکر .. مارهو نل بېگلرک وږ بخلرم بېکو ندم نېر لمر کوهو وېلېرک . نلرک رنرم مډ مستېچتمتېنم بخلرکو پرستوهبا :

— بېگلرک زبکسرېر قو ٭.

— نېېن بېگلرک وږ ٭ . لرم نلکو نل بکسر . زبکلو رهچ نل مېتېبک . زبندم اتمقو بېکندم بېکندم مډ بوهلرېر زبکسرېر قو ٭.

— بخلر بخلر . لندو وېلېرک ٭.

— وږ زبکسرېر بخلر ..

— مډ مېکندم بخلر بېکو وېلېرک زبکسرېر بخلر رکو نلکو بېکو وېلېرک ٭ . مډ بېق زبکندېلېکو بوهلرېر وېلېرک رنم مېگلرک رنم ر بخلر کو بېکندم موهلېرک ٭.

بخلر کو بکندم مېگلرک رنم مډ بوهلرېر نل :

وږ بېگلرک بکسرېر بخلر . بېگلرک و بخلر ن بکسرېر .. مارهو و لندو مېگلرک ندر بکلو رهچ مډ بخلر بوهلرېر رهچ مډ بخلر بدم وېکندم .

مختصين بهيئة كورسوس وخلقوا ،، نطق صلا و كذا وخلقوا رها و كعشتن وخلقوا نأ دلخبرن صلا ،، خير صم دلرم صلا و كذا و كعشتن وخلقوا
ملا . و كعشتن صلا و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،،
و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،،
و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،،
و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،،

و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،، و كذا و كعشتن وخلقوا ،،

ЗҮЙР, ЦЭЦЭН ҮГ

Уул морийг зовооно
Уур биеийг зовооно.
Эрийг бүү бас
Далайг бүү янд.
Эрдмийг хичээлээр сурдаг
Эрлийг сургаар олдог.
Идвэл эр бар
Хийвэл хашин бух.
Өндөгнөөс яс эрж
Өөхнөөс шөрмөс эрнэ.
Нүд байгаад сохор
Чих байгаад дүлий.
Ноён хүнийг итгэж болохгүй
Нойтон модыг түшиж болохгүй.
Бааран хүнд нохой амраг
Бялдууч хүнд ноён амраг.
Бар цагт босохгүй бол өдрийн явдал хоцорно
Бяцхандаа сурахгүй бол насны явдал хоцорно.
Хоолойгоороо маань уншиж
Хоншоороороо хорхой түүнэ.

Хулганыг магтаад луус болгож
Зааныг муушааж хулгана болгоно.
Хөвөн тарьсан хүн
Хүйтнээс айхгүй.
Сайн хавар цастай
Муу намар бороонтой.
Цувж явсан бараас
Цуглаж суусан шаазгай дээр.
Хоёр хүн хэдий хол боловч учрах
Хоёр хад хэдий ойр боловч үл учрах.

تعمیق کیسرس ویا ۸۲۸
تعمیق کیسرس کیسرس کیسرس

کیسرس کیسرس کیسرس کیسرس
کیسرس کیسرس کیسرس کیسرس

ᠮᠠᠮᠤᠨ : Баатар өглөө эрт босчээ. Түүний бүтээлч хөдөлмөр эхэлжээ. Өглөө нарнаар гарчээ.
ᠮᠠᠮᠤᠨ 2 ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ -жээ, -чээ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ

ᠮᠠᠮᠤᠨ : Өвөрхангай Дэлгэрцог аюулгүй хосгүй
ᠮᠠᠮᠤᠨ 1 ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ

Хөдөө тал минь малгаар дүүрэн, Хөвч ой минь ангаар бүрэн.

ᠮᠠᠮᠤᠨ : Уужим хөндийд тариагланчид хөгжилдөн, хүчит техник хүрчигнэнэ.

ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ

ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ
ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ
ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ

ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ ᠮᠠᠮᠤᠨ

ДАШДОРЖИЙН НАЦАГДОРЖ

Д•Нацагдорж (1906 — 1937) бол Монгол улсын орчин үеийн утга зохиолын суурилагч, алдартай яруу найрагч бөгөөд үргэлжилсэн үгийн зохиолч. 1906 онд Монголын хуучин Түшээд хан аймгийн Дархан чин ван хошууны тайж язгууртай ядуу малчин Дашдоржийн гэрт төржээ.

1921 онд болсон монгол ардын хувьсгалын үед арван тавтай Нацагдорж ард түмэнтэй хамт тэмцлийн тэргүүнд зогсож хувьсгалт хөдөлгөөнд идэвхтэй оролцжээ. Ардын хувьсгал ялсны дараа Нацагдорж Монголын шинэ соёл урлагийн ажилд мэрийн зүтгэж « Ушаандар », « Сандо амбаны харгис явдал » зэрэг анхны жүжгийн зохиолуудыг бичсэн билээ. 1927 онд байгуулагдсан Монгол улсын анхны утга зохиолын дугуйлангийн гишүүн байхдаа « Миний нутаг », « Од », « Хуучин хүү », « Цагаан сар ба хар нулимс », « Шувуун саарал » зэргийн гойд сайхан зохиолуудыг бичсэн байна. Хожим нь « Би биш », « Учиртай гурван толгой » зэргийн жүжгийн зохиолыг бичжээ.

Д•Нацагдоржийн зохиол нь Монголын ард түмний хайр бахдалыг олж, 1935 оноос нааш түүний зохиолын түүврийг удаа дараагаар хэвлэн тархаасан байна.

Д•Нацагдорж, Монголын уншигчдад Орос болон дэлхий дахины сонгодог зохиолыг танилцуулахын тул Пушкиний « Гилбэрийн хатан», «Буудалцсан нь», Эдгар По-гийн «Алтан цох» зэрэг зохиолыг Орос болон Герман хэлнээс Монгол хэлэнд орчуулж байлаа.

Д•Нацагдоржийн зохиол нь аль олон гадаадын улс үндэстний хэл дээр орчуулагдаж хэвлэгдсэн байна.

«Хуучин хүү» гэдэг өгүүллэгт хувьсгалаас өмнөх монгол орны бүдүүлэг хоцрогдсон байдал, ард түмний хүнд бэрх амьдралыг хурцаар гаргаж үзүүлсэн байна. «Соёлыг гайхав»-д хувьсгал ялсны дараа Монгол орны эдийн засаг, улс төр, соёл боловсролын асар их хөгжилтийн төлөө ард түмний үзэл санааг өөрчилж, хувьсгалт үйл ажиллагаанд оролцуулж байгааг тодорхой үзүүлжээ.

•••

«...»

• «...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

...

• ۱۱. مخلصمکن دلم فصلیچ آن مین بصر ژغشغی دلم بصره مخلصرمقم و لیل مینا ، بختغنتغوصغی لوغرصریم وئدیج ۱۱ .
 « ژشمکل رهلق » رهک بکلرهمیم قی زغورسج بکلر بضرک پمننتج بکلر و هلعورهمک زکغغصمسریم وئدیج . بکلر مچیم و رهلق
 وئدیج بیلگمکلر ن زکلم وین ژغشغی بکصرهمیم وئدیج ۱۱ . » بکلر ن ژغشغی « قی زغورسج بچسرم و مکلر پمننتج بکلر و بک کلم دلمس .
 بصره مکلر . بکلر هورهمکلر کمر مرقق کرب رهگلمکلر دلم مچیم بکلر و مکلر بقرک لیل بکلر بکلر . زغورسجی بکلر بکبیش
 قی بکلرغشغی وئدیج کلم مخلصم بکصرهمیم ۱۱ .

ЭРИЙН ГУРВАН НААДАМ

Бөх барилдах, хурдан морь, сур харвах тэмцээнийг эрийн гурван наадам гэж эртнээс нааш нэрлэж иржээ. Улсын баяр наадам долоон сарын арван нэгэнд болдог.

Бөх Бөхөд начин, заан, арслан, аварга гэдэг цол өгдөг. Бөх хүнд хүч тамираас гадна уран мэх, самбаа хэрэгтэй.

Хурдан морь Улсын наадмаар олон хурдан азарга, их нас, хязаалан, соёолон, шүдлэн, даага уралдав. Миний дүү хурдан морь унах их дуртай. Энэ наадамд даага унаж түрүүлэв.

Түрүүлсэн морьдын цолыг дуудна. Би их насны морь унаж уралдав.

Сур харвах Монголчууд сур харвахдаа нум сумаар харвадаг. Сайн харваачин хүний харвасан сум бүхэн байг мэргэн онодог.

بلاک کلام ژانورہ نشتنمیر

هدلاک وکلچیسو . ژانورہ یکل . بکل ژانورہ مینکرا ن بلاک کلام ژانورہ نشتنمیر رکو بکل بکل نشترا نکلجو بکل . بکلر م م وکلر
نشتنمیر میننمیر بلاک کلام بکلر نکلر کو وکلر . .

هدلاک کلام کو نکلر . کسیر . بکلریر . میننکو رکل کلام بکلریر . . هدلاک رکلیر کو رکلر مینر بکلر ژانورہ کلام بکلر . بکلریر
بکلریر . .

ژانورہ بکلر بکلر م م نشتنمیر کلام بکلر ژانورہ بکلریر . کلام بکلر . بکلریر . بکلریر . مکلریر بکلریر . . بکلر مکلر
مکلریر بکلریر بکلریر کلام کلام . . بکلر نشتنمیر کو مکلریر بکلریر مکلریریریر . .

بکلریر بکلریر بکلریر م م کلام کلام . . وکل کلام بکلریر و بکلر بکلریر بکلریریر . . بکلر ژانورہ کلام رکلیر و بکلریریریر بکلریر وکلر کلام
بکلریر . .

بکلریر . .

ЕРТӨНЦИЙН ГУРАВ

Ертөнцийн гурван баян

Газар үндсээр баян
Тэнгэр одоор баян
Далай усаар баян.

Ертөцийн гурван хэцүү

Үерлэн шуугих нь ус хэцүү
Дүрэлзэн асах нь гал хэцүү
Эрчлэн хийсэх нь салхи хэцүү.

Ертөнцийн гурван сайхан

Арван тавны сар нэг сайхан
Атар газрын цэцэг нэг сайхан
Аав ээжийн сургаал нэг сайхан.

Ертөцийн гурван хоосон

Барьж тавьж байдаг зүүд хоосон
Барайж торойж байдаг зэрэглээ хоосон
Бахирч цахирч байдаг цуурай хоосон.

مختص لاد تملوك

مختص لاد تملوك واد

- تضمن مضمون واد واد
- مركز حق واد واد
- مبين مرق واد واد ..

مختص لاد تملوك مرق

- مطلب مضمون لاد مرق مرق
- مطلب مرق لاد مرق
- مطلب مرق لاد مرق ..

مختص لاد تملوك مرق

- مطلب مرق و مرق لاد مرق
- مطلب مرق مرق لاد مرق
- مطلب مرق لاد مرق مرق ..

مختص لاد تملوك مرق

- مطلب مرق و مرق مرق مرق
- مطلب مرق مرق مرق مرق مرق
- مطلب مرق مرق مرق مرق ..

ЦЭНДИЙН ДАМДИНСҮРЭН

Монгол улсын орчин үеийн уран зохиолын суурилагчийн нэг нь болох Цэндийн Дамдинсүрэн, 1908 онд Монгол улсын урьдын Цэцэн Хан аймгийн Мадат суманд төржээ. Хувийн гарлын тухай «Буурал ижий минь» гэдэг найраглалдаа: «Халх Монголын малчин, Хатгин овгийн нүүдэлчин, Харц язгуурт Дамдинсүрэн...» гэж бичсэн билээ.

Ц• Дамдинсүрэн хархан бага наснаасаа сурахуйд мэрийж, монгол, манж, төвд, орос дөрвөн хэлний бичигт нэвтэрч, залуу наснаасаа улсын албан байгууллагад хариуцлагатай ажлыг хийж байв.

1927 онд Монгол улсын анхны зохиолчдын бүлгэм байгуулагдах үед Дамдинсүрэн энэхүү бүлгэмийн гишүүн болж анхны алдартай зохиол «Гологдсон хүүхэн»-ийг бичжээ. 1933—1938 онд Ленинградод суралцаж байхдаа «Буурал ижий минь» гэдэг найраглалыг бичжээ. Түүний дараа Монгол улсын төв хэвлэлийн газар ажиллаж

«Солийг сольсон нь», «Багш шавь хоёр» зэрэг өгүүллэг ба «Зөвлөлтийн ард түмэнд зориулсан ерөөл», «Маршал Чойбалсангийн тавин насны ойд зориулсан ерөөл» зэрэг Яруу найргийг бичжээ. Хожим нь «Их Хятадын ард түмэнд зориулсан ерөөл», «Бүгдээрээ найрамдахыг бид хүснэ», «Лениний музейд» зэрэг шүлэг ба Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсын сүлд дууг бичжээ.

Ц• Дамдинсүрэн Монголын түүх утга зохиолын дурсгалт бичиг «Монголын нууц товчоон»-ыг эртний монгол хэлнээс одоогийн монгол хэлэнд буулгаснаас гадна, 1946 — 1950 онд Зөвлөлт Холбоот Улсын Дорно дахиныг судлах дээд сургуулийн аспирантурт суралцан «Гэсэрийн тууж»-ийн тухай судалж дэд эрдэмтний цолыг хамгаалжээ. Сүүлчийн үед утга зохиол, эрдэм шинжилгээний ажлыг хослуулан хийж «Эртэн эдүүгээгийн гайхамшигт явдлууд оршвой», «Монголын уран зохиолын дээж зуун билиг оршвой» зэрэг эртний зохиолын хоёр том цуврал бичиг гаргажээ.

Ц• Дамдинсүрэн шилдэг зохиол бүтээлээр Чойбалсангийн шагналыг гурав удаа хүртэж билээ. Түүний зохиол нь олон зүйлийн гадаад хэл дээр удаа дараа хэвлэгдэж байлаа.

Ц• Дамдинсүрэн зохиол бичих ба эрдэм

шинжилгээний ажлыг хийхээс гадна бас Пушкин, Лермонтов зэрэг алдартай зохиолчдын зохиолыг орчуулж Монголын ард түмэнд танилцуулж байжээ.

Алдарт эрдэмтэн, уран зохиолч маань 1986 онд нас баржээ.

מאגנטיות נגד סרטי אקס-ריי. «מאגנטיות» נוסח מה שמתאר «נגד» מה שמונע מאקס-ריי מלהגיע אל המגנטיות... מה שהיה נגד האור, פה

האור, נגד האור. האקס-ריי והאור נמצאים במצב של תאוצה ארוכה ומהירה. «האור והאקס-ריי» • «האור והאקס-ריי»

• מה שהאקס-ריי והאור «נגד» האור והאקס-ריי. מה שהאור והאקס-ריי «נגד» האור והאקס-ריי. מה שהאור והאקס-ריי «נגד» האור והאקס-ריי.

• מה שהאקס-ריי והאור «נגד» האור והאקס-ריי. מה שהאור והאקס-ריי «נגד» האור והאקס-ריי. מה שהאור והאקס-ריי «נגד» האור והאקס-ריי.

נגד האור והאקס-ריי. מה שהאור והאקס-ריי «נגד» האור והאקס-ריי. מה שהאור והאקס-ריי «נגד» האור והאקס-ריי.

מה שהאור והאקס-ריי «נגד» האור והאקס-ריי. מה שהאור והאקס-ריי «נגד» האור והאקס-ריי. מה שהאור והאקס-ריי «נגד» האור והאקס-ריי.

ОМОГ ИХТИЙН ГАЙ

— Оготнын уршиг олондоо
(Ардын аман зохиол)

Эрт урьд цагт омог ихтэй, асар их хүчтэй нэг том сүрлэг заан байжээ. Тэр заан өдөр бүр ус уухаар явах замдаа маш их сүрлэгээр тонгочин, оготнуудын нүхийг эвддэг байжээ.

Гэтэл нэг өдөр хөөрхий оготнууд хуралдаж бид ер гэмгүй байтал энэ заан орон сууцыг минь бусниулав хэмээн ихэд уурсан, түүнийг хорлохоор тогтжээ. Тэгээд оготнууд үгсэн, зааны уудаг усны хөвөөнд нууж, сүрт зааныг ирж ус уумагц хамрынх нь нүхээр орж, дотроос нь зулгаан иджээ. Заан ухаангүй, галзуурсан мэт давхиж явтал нэг лам ном бясалган сууж байжээ. Тэр лам сүрт зааны айсуйг үзсэн боловч, их ном бясалгасан тул энэ заанаас айж зугтахыг хүн үзвэл элэглэх магадгүй хэмээн зайлсангүй. Нөгөө сүрт заан нь ламыг дайрч орхижээ. Заан цааш давхин явж байтал зам дээр нь нэг том тас шувуу сууж байжээ. Тэр тас шувуу аймшигт зааны айсуй барааг харсан боловч ертөнцийн дөрвөн хүчтэний

нэг тул, заанаас айж босохыг хүн амьтан үзвэл шоолох магадгүй хэмээн ажиггүй сууж байжээ. Аймшигт заан түүнийг дажгүй дайрч амийг нь бусниулжээ. Энэ үед нэг их хаанаас мянган цэрэг мордуулж аймшигт зааныг даруулжээ.

Хааны мордуулсан цэрэг, зааныг хөөж туйлын ихээр өлсөж цангасан тул таван зуу нь зааны махыг эвдэж бэлтгэхээр хоцорч, таван зуу нь зааны махыг чанах ус авчрахаар явжээ. Энэ завсар үлдсэн таван зуун цэрэг нь зааны махыг шарж идээд нэгэнт цаджээ. Тэдний дотроос нэг муу санаатай цэргээс бид үлдсэн махандаа хор хийвэл ус авчрахаар явсан цэргүүд хортой махыг идэж үхнэ. Тэгвэл бид хүн бүр хоёр морь, хоёр нум сумтай болно гэсэнд олноороо цөм зөвшөөрч түүний хэлсэн ёсоор хийхээр тогтжээ. Гэтэл нөгөө ус авахаар явсан цэргийн дотроос бас нэг нь хүн бүр хоёр морьтой, хоёр нум сумтай болох юмсан гэж бодоод усандаа хор хийгээд ирсэн тул, мах идсэн хүмүүс ба ус уусан хүмүүс цөм хордож нэг хонхорт үхэж гэнэ. Энэ үед нэг хамарч халтар үнэг ийш тийш шиншлэн гүйсээр ирж үзээд, баршгүй их хоолтой болов гэж маш их баярлан ганцаараа идэхээр шийджээ. Тэгээд арвилан гамнаж идэхийн тул нумын хөвчөөс эхлэн хэмлэтэл хөвч гэнэт тасарч, халтар үнэгийг харван алжээ.

шапах—шапх ۛشۛپه — ۛشۛپه ۛشۛپه
хаммах—хамх ۛشۛمۛم — ۛشۛمۛم ۛشۛمۛم

19 АЧЛАЛТ ХҮҮХЭД ААВ ЭЭЖЭЭ

ЖАРГААДАГ

Ахин олддоггүй
Аав ээжийн ач
    Уулнаас өндөр
    Далайгаас гүн.
Ачит аав ээжийн
Ариун сайхан сэтгэлээс
    Бага ч гэсэн гажилгүй
    Баярлуулахыг хичээ.
Элбэрэлт хүү бий бол
Эцэг эх үргэлж баяртай
    Ачтаны хайр гавьяаг
    Ач тусаар хариул.
Хэний ачаар хүн болсон
Хэний ачаар эрдэм сурсан
    Хэний ачаар жаргаж байгааг
    Хэзээд санаж явах чухал.
Аавын сургаал алт
Ээжийн сургаал элбэрэл.

بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل

- ۱۹. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۲۰. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۲۱. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۲۲. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۲۳. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۲۴. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۲۵. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۲۶. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۲۷. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۲۸. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۲۹. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۳۰. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۳۱. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۳۲. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۳۳. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۳۴. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۳۵. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۳۶. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۳۷. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۳۸. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۳۹. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل
- ۴۰. بعضیوں کے لیے ۱۹ نکات پر مشتمل

э гэгдсэн үгсийг нэрлэж үзэцгээ.

9. Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ.

7. Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ.

※ Өгөгдсөн үгсийг

$$7 = +\text{э} \quad 7 + 9 = -\text{э} \quad 9 + 9 = +\text{э}$$

Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ. Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ. Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ.

$$\text{нүх} + \text{т} = \text{нүхт} \quad \text{тус} + \text{ч} = \text{тусч} \quad \text{түүх} + \text{ч} = \text{түүхч} \quad \text{цас} + \text{т} = \text{цаст}$$

Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ. Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ. Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ.

үгсийг хувиарчилж үзэцгээ. үгсийг хувиарчилж үзэцгээ. үгсийг хувиарчилж үзэцгээ.

Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ.

Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ. Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ. Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ.

Өгөгдсөн үгсийг хувиарчилж үзэцгээ.

(үгсийг хувиарчилж үзэцгээ)

ЗУН

Хаврын сүүл сар болох тавдугаар сараас нохойн хушуу, бут, цахилдаг ногоорон, усны эрэг, нөмөр газраар зулзаган ногоо, соёо олон ургаж эхэлнэ. Яргуй гарч, хонь, ямаа амтархан иднэ.

Зургадугаар сар бол зуны эхэн сар бөгөөд ногоо улам сахлаг сайхан ургахад мал цадталаа идэж, малын сүү шим сайжран, идээ цагаа дэлгэрэн элбэгшинэ. Саальчин эмэгтэйчүүд, өглөөний мандах нартай уралдан, бас оройн шингэх нарнаас өмнөхөн үнээгээ саагаад, сүү тосны заводад сүүгээ нийлүүлэхээр баясгалант дуугаа аялан, хөгжилтэй явцгаана.

Хур бороо ороод, илчит нар шарахад уул талын цэцэг ногоо улам сэргэж, гоёмсог сайхан харагдана.

Долдугаар сар болоход өдрөөс өдөрт улам халуун болж, байн байн хар үүл тэнгэрийг бүрхэн, гол мөрөн, нуурын ус цалгилан, өвс ногоо намиран ганхана.

Хурц цахилгаан, үүлийг ороон гялалзаж, хүржигнэсэн чанга дуу гаран, ширүүн бороо асгарна. Удалгүй үүлний цаанаас илчит нар гарахад борооны ус аажмаар уур болон дээш дэгдэж, хагас нь газрын хөрсөнд шингэдэг юм.

Ардууд хурдан хөлөг, хүчит бөхчүүдээ шалгаруулах баяр наадмаа хийж зугаацна. Долдугаар сар бол жаргалант зуны цэнгэлтэй сайхан үе бөгөөд айраг цагаа, амтат идээ маш дэлгэрсэн баялаг сар байдаг.

Наймдугаар сараас үр жимс боловсрон, идээ элбэгжинэ. Үрэл, мойл түүгээд аарцтай хольж, ааруул хийж хатаадаг. Хүүхдүүд аньс, үхрийн нүд зэрэг жимсийг их түүдэг. Айл бүхэн малынхаа шимээр хийсэн зөөхий, өрөм, ааруул, бяслагаа өвлийн бэлтгэл болгон хадгална. Айлууд халуун наранд ноосоо хатааж, саваад, эсгийгээ хийдэг. Малчид малынхаа тарга хүчийг тогтоохын тулд ус, өвсийг тохируулан бэлчээрлүүлдэг юм. Өвлийн цагт малаа тэжээхийн тул өвс хадах зэрэг намрынхаа бэлтгэл ажилд орно.

۱۰۴

تعمیرات منوط به اصلاح و بهبود کیفیت خدمات و تسهیلات است. همچنین باید در راستای ارتقای بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها اقدامات لازم صورت گیرد. **۱۰۵**

نظام مدیریت منابع انسانی در سازمان باید با توجه به تغییرات محیطی و نیازهای سازمان بازنگری و به‌روزرسانی شود. همچنین باید در راستای ارتقای مهارت‌های نیروی انسانی اقدامات لازم صورت گیرد. **۱۰۶**

نظام مالی در سازمان باید با توجه به تغییرات محیطی و نیازهای سازمان بازنگری و به‌روزرسانی شود. همچنین باید در راستای ارتقای بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها اقدامات لازم صورت گیرد. **۱۰۷**

نظام بازاریابی در سازمان باید با توجه به تغییرات محیطی و نیازهای سازمان بازنگری و به‌روزرسانی شود. همچنین باید در راستای ارتقای بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها اقدامات لازم صورت گیرد. **۱۰۸**

نظام کنترل و نظارت در سازمان باید با توجه به تغییرات محیطی و نیازهای سازمان بازنگری و به‌روزرسانی شود. همچنین باید در راستای ارتقای بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها اقدامات لازم صورت گیرد. **۱۰۹**

نظام ارزیابی عملکرد در سازمان باید با توجه به تغییرات محیطی و نیازهای سازمان بازنگری و به‌روزرسانی شود. همچنین باید در راستای ارتقای بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها اقدامات لازم صورت گیرد. **۱۱۰**

сурагчдад үсэр + х = үсрэх гурав + н = гурван

арав : арав + н = арван боговсор + л = боговсрол бусад + д = бусдад сурагчид + д = сурагчидад

3. сурагчидад үсэр + х = үсрэх гурав + н = гурван арав : арав + н = арван боговсор + л = боговсрол бусад + д = бусдад сурагчид + д = сурагчидад

УЛААНБААТАРЫН МАГТААЛ

Мөнгөн Туулыг эмжсэн
Ганган хотоо магтъя
    Мөрөн голын ундраа
    Түүний хөгжлийг бахадъя
Үеийн үед дүнхийсэн
Богд уулын ард
    Үрийн үрд сүндэрлэх
    Улаанбаатар хот минь
Өндөр барилга нь жигдэрсэн
Өргөн сайхан чөлөөтэй
    Зуун түмээр жирийсэн
    Зулзаган ногоон модтой
Ажилч түмнээ баясуулсан
Амралт цэнгээний газартай
    Мянган бээрийг товчилдог
    Хурдан хөлгийн зогсоолтой
Түмэн үед мөнхрөх
Түүх шастир ихтэй
    Ази тивийн цээжинд
    Од болж ярайсан

Арвин дэлхийн хаана ч
Тод нэр нь дуурссан
Уужим сэтгэлт түмний
Итгэл зоригийг бадраасан
Улаанбаатар хот минь
Сэтгэл зүрхэнд уяатай.

הַיְסוּדוֹתֵינֵם מִן הַיְסוּדוֹתַי

יִשְׁלַחֶם מַחֲבִיר לֵן הַיְסוּדוֹתַי
 זֵיטֵינִיכָא דַחֲבִיר וְהִן יִשְׁפְּרוּ
 יִחַלְסוּ דַחֲבִיר מִן הַיְסוּדוֹתַי
 מִרְהוּן וְהַרְעִיךְ לִי וְשִׁפְרוּ
 יִחַלְסוּ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי

יִשְׁלַחֶם מַחֲבִיר מִן הַיְסוּדוֹתַי
 זֵיטֵינִיכָא דַחֲבִיר וְהִן יִשְׁפְּרוּ
 יִחַלְסוּ דַחֲבִיר מִן הַיְסוּדוֹתַי
 מִרְהוּן וְהַרְעִיךְ לִי וְשִׁפְרוּ
 יִחַלְסוּ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי
 וְהַרְעִיךְ לִי מִן הַיְסוּדוֹתַי

ЦЭЦЭРЛЭГЧ

Өглөгч—Буурал өвгөн минь ээ, та юу хийж байгаа юм бэ?

Өвгөн—Харахгүй юу даа, хүү минь. Би жимсний мод тарьж байна шүү дээ.

Өглөгч—Ийм өндөр настай хүн, шатаах шахсан үдийн халуунд ингэж үйлээ үзэж байх гэж дээ. Харьж амрахгүй. Тэртэй тэргүй та энэ модны ач тусыг үзэж, ашиг шимийг нь хүртэхгүй шүү дээ.

Өвгөн—Эрхэм хүн гуай, та юу хэлнэ вэ? Урьдахь нь тарьж, хойдох нь үр жимсийг нь хүртдэг ертөнцийн жам шүү дээ. Би өөрийнхөө ганц бие, хар амиа бодолгүй энэ моддыг тарьж байна. Миний хойд үе ашиг шимийг нь хүртэнэ биз. Гэвч би энэ мод ашиг шимээ хайрлах хүртэл амьд явна гэж бодож байна шүү.

Өглөгч—Ямар сайхан үнэн үг хэлдэг өвгөн бэ? Өвгөн гуай таны хэлдэг түмэн зөв юм байна. Өндөр нас, саруул ухаан, сайхан санааг чинь магтаж, танд үүнийг бэлэглэе. (Жижиг сав дүүрэн мөнгө өгнө)

Өвгөн (авч)—Баярлалаа, эрхэм хүндэт хүн гуай. Та харав уу даа. Миний тарьсан мод ингээд л ашиг шимээ өгч эхэллээ. Хэрэв би зүгээр сууж байсан бол та намайг ингэж шагнахгүй дээ.

Өглөгч (инээд алдаж) —Нээрээ. Тэгж байна гэж болох юм. Үгүй та ер нь яасан үнэтэй үг хэлдэг сайхан өвгөн бэ? За май. (Бас нэг сав мөнгө өгнө)

Өвгөн(авч)—Баярлалаа. Эрхэм өглөгийн эзэн минь. Харав уу та. Бусад мод бол жилдээ ганцхан үр жимсээ өгдөг, тэгэхэд миний мод хоёр дахиж өглөө шүү дээ.

Өглөгч—Та яасан хайр хүрмээр өвгөн бэ? Дандаа сайхан үг хэлдэг. За би бас нэг сав мөнгө өгье. (өгнө)

Өвгөн—Миний мод энэ жил гурав дахиж үр жимсээ өглөө...

Өглөгч—Больё өвгөн гуай. Тантай олон юм яриад байвал өврөө бүр хоосолж магадгүй юм байна. Танд аз жаргалтай урт удаан насал гэж ерөөе! (явав)

Өвгөн—Хүн ер нь хэзээ ч өөрийнхөө ганц амийг бодож болохгүй, олон түмнээ, хойч үе, ирээдүйнхээ төлөө тэдэнд санаа тавьж байх хэрэгтэй юм шүү.

تعارف پلنگر

مخبرین سکر — وقتیکہ پھون پلنگر ہا، ہم نشتو رکھو ولسیگہ کیر، ورن ۛ۔

پھون — نیشو پلنگر تو کمر . رکھو پلنگر ۛۛ وہ لپیگر ہم چکو مکتو ولسیگہ پلنگر کمر ۛۛ

مخبرین سکر — پلنگو پھمکن نرمنن رکھیم . پھنشتو پھسرسیم پھلنگر لنگر تپیشتم کو پھلنگو پھلنگر وگ پھمکنو ولسیگہ رکھو کمر ۛۛ نیشکو

پیشکو پلنگر ۛۛ مکتو من مکتو پلنگر ہم پندر چھم و مکن مکریم لان پھمکن . سرنگر پلنگر لان پندر رکھمکن پلنگر پلنگر کمر ۛۛ

پھون — پلنگر رکھیم نرمنن . ہم نشتو رکھیم کور ۛ۔ پھلنگر پندر مکتو . رکھمکن پندر پلنگر لپیگر ن پندر رکھمکن کھمکنو لنگر لپیگر

پلنگر کمر ۛۛ وہ پھلنگر ہم لنگر نرمنن ورن ۛ . نرنگر پندر وگ پھمکن ن مکتو ولسیگہ ۛۛ پلنگر رکھمکن پلنگر سرنگر پلنگر لان پندر

رکھمکن کور وگ ۛۛ رکھو وہ پندر چکو سرنگر پلنگر کور وگ نیشکو پھمکن کور پھمکن ولسیگہ پلنگر کور پلنگر ۛۛ

مخبرین سکر — نپیرا پھلسر پھلنگر پھلنگر رکھیم پھون ورن ۛ۔ پھون نرمنن ہم و رکھیم مکریم کھنکو کیر ولسیگہ ۛۛ پھمکن نرمنن . پھنشتو

پھلسر . پھلسر پھلنگر لان پندر پھمکن ہم کو پھمکن ن وپیرا پندر ۛۛ (کھنکو پھمکن پھلنگر پھلنگر کور)

پھون (پھون) — ولسیگہ کور . پلنگر رکھمکن رکھیم نرمنن ۛۛ ہم رکھمکن تو کمر ۛۛ پلنگر مکتوسریم چکو پھلنگر پندر سرنگر پلنگر وگ

رکھو پھلنگر ۛۛ رکھو وہ پھلنگر پھمکن ولسیگہ وگ ہم پندر کور لان پھلنگر پھلسر پھلنگر کمر ۛۛ

مخبرین سکر (پھلسر پھمکن) — نرمنن ۛۛ مکریم ولسیگہ رکھو وپیرا کیر ۛۛ پھلنگر ہم کھنکو پندر کھنکن پھلنگر رکھیم پھلسر

پھون ورن ۛ۔ کمر پلنگر ۛۛ وگ پندر پھمکن پھلنگر کور)

Харь—я харья, соль—ё сольё

Харья—я харья, соль—ё сольё

Харья—я харья, соль—ё сольё

Харья—я харья, соль—ё сольё

Харья—я харья, соль—ё сольё

Харья—я харья, соль—ё сольё

Харья—я харья, соль—ё сольё

Харья—я харья, соль—ё сольё

Харья—я харья, соль—ё сольё

Харья—я харья, соль—ё сольё

Харья—я харья, соль—ё сольё

ШҮҮМЖЛЭГДСЭН БААВГАЙ

(өгт үлгэр)

Л. Бадарч

Ойнхны хурал дээр
Олон шүүмжлэл гарлаа.
Хэрэм, баавгайг шүүмжилж
Хэдэн үг хэллээ:
— Өөхөн харвин суусан
Өөдгүй хойрго баавгай
Саглагар модонд авирч
Самар түүхээ залхуурдаг.
Хуш модыг хайргүй
Хуга алгадан унагадаг.
Унагасан хушийн самрыг
Уут болтлоо гүзээлдэг.
Баавгай даанч залхуу
Балагтай хар сүйтгэгч
Ёрын ховдог амьтан
Ёстой хүнд сурталтан!
Хэрмийн үг зөв гэж
Хэдэн гөрөөс дэмжив.
Баавгай тун залхуу гэж
Бар түүнийг батлав.

....

Маргааш өглөө нь баавгай
Маш ууртай босов гэнэ.
Шүүмжлэгч хэрмийн оршдог
Шүлмүүст модонд очив гэнэ.
Хэрэм модны оройд
Хээвнэг суув гэнэ.
Баавгай, хэрмийг занаж
Бархиран ингэж хэлэв:
— Бага биетэй амьтан чи
Баавгай намайг шүүмжилбэл
Ямар зовлон чирдгийг
Яруу тод үзүүлнэ хөө,
Олон үгтэй хэрэм чи
Ой модноос зайл хөө!
Одоо зайлахгүй гэвэл
Урц гэрийг чинь нураана гэв.
Баавгайг харааж байхад
Бар дүүлсээр ирээд,
Баавгай та юунд
Бархирч уурлаа вэ? гэжээ.
Онгирч байсан баавгай
Омог шар нь шалчийгаад
— Хэрэмтэй зүгээр тоглосон юм
Хэ—хэ—хэ—хэ гэжээ.

پلازموپلازمین و نشوونما (کشفی مچینان)

۴ • ویشکر

مشموم هیلج (وگ رهسینسک) ..
 و نشوونما مسرکن کپستق
 وپسفر نیر (چلکنسیرکن
 یخو (نام نهوقصم میندم
 کرمفر رهقو چلچلدم -- ..
 ریخو نام مکن کصو رکو
 رقص رهکنسیرو مسرکویا ..
 و نشوونما مکن کپستق رکو
 وخر مسوم ر وچپویا ..
 ※ ※ ※
 پختیران مچکویا لآ و نشوونما

مکن نام نام و نامکن مسرکن (
 میندم پلازموپلازمین ژنجر ( )
 ریخو و نشوونما لآ پلازموپلازمین
 رقص مکن ریج (:
 — مکن نام نهوقصم میندم
 مکن نام مکن نهوقصم و نشوونما
 مینسیر چقم کو مینسیر
 مینسیر مسوم وگ کپستق مینسیر ..
 نامکن چقو لآ مینسیر (مکن
 نهوقصم مینسیر مینسیر ..
 مینسیر نام نام مینسیر

پهريان مشتريان من هرهوگيا نرگ، ۰۰۰
پلر په پکړه پکړه من نخبون لار په پکړه پکړه
په پکړه پکړه پکړه پکړه پکړه
نخبون پکړه و پکړه پکړه
نوبت، پشهوگيا نرگ، ۰۰۰
پشهوگيا، نخبون لار من منغه
و پکړه پکړه پکړه پکړه :
— و پکړه پکړه من پکړه پکړه
پشهوگيا نرگ لار پکړه پکړه
نخبون منغه پکړه پکړه لار
پکړه پکړه من نخبون لار، ۰۰۰
پکړه پکړه من نخبون لار، ۰۰۰
پکړه پکړه من نخبون لار، ۰۰۰
پکړه پکړه من نخبون لار، ۰۰۰

و پکړه پکړه پکړه پکړه پکړه،
پشهوگيا نرگ من منغه
و پکړه پکړه پکړه پکړه پکړه
پکړه پکړه و پکړه پکړه
پکړه پکړه نرگ لار پکړه پکړه
— نخبون من لار من پکړه پکړه
پکړه پکړه نرگ لار پکړه پکړه
پکړه پکړه و پکړه پکړه
پکړه پکړه نرگ لار پکړه پکړه
پکړه پکړه نرگ لار پکړه پکړه
پکړه پکړه نرگ لار پکړه پکړه
پکړه پکړه نرگ لار پکړه پکړه
پکړه پکړه نرگ لار پکړه پکړه
پکړه پکړه نرگ لار پکړه پکړه
پکړه پکړه نرگ لار پکړه پکړه
پکړه پکړه نرگ لار پکړه پکړه

КИНО МЕХАНИКЧ САНДУЙЖАВ

(сурвалжлага)

Сандуйжав гуай амьдралынхаа 60 насны намтрыг төлөв даруу дуугаар, ямар ч шахалт шаардлагагүйгээр намуухан ярьж байлаа.

1903 онд Да хүрээний ядуу ард Дондовын гэрт төрсөн энэ хүү балчир бага насандаа зовлон зүдүүр амссан удаатай. Гурван настай Сандуйжав тантар тунтар гүйж, элдэв үг шулганан чухам л хүний нүд булаамаар хөөрхөн болж эцгээ баясган эхээ инээлгэж байсан тэр үед хайрт эх нь амаржихаас болон нас барж хагацлын гашуун зовлон болов. Өнчрөн хоцорсон эмэг эх, аав, хүү гурав «шар наран бор хоногийг» уйтгар гаслангаар өнгөрөөх болж, гартаа ур дүйтэй хөөрхий аав нь амьдрахын эрхээр тахилч лам болсон гэдэг. Ядуу гэрийн зовлон үүгээр төгссөнгүй. Амьдралын түшиг тулгуур болж байсан ганц аав нь хөвүүн Сандуйжавыг 13 настай байхад хүнд өвчлөн нас эцэслэв. «Еэ тэнгэр минь! Ядуу биднийг өршөөж болгоох нь яав! Еэ элээ халаг» гэж эмэг эхийн

гэншин уйлж хашгарах нь хэдийгээр тэр үеийн нийт арчаагүй ядуу хүний цөхрөнгөө барсан гашуун дуу бйсан боловч бяцхан хөвүүн Сандуйжавт тэнгэр ниргэж, газар хагарах мэт сүртэй сонсдон аж. Түшиж тулах ах дүүгүй тэтгэж үзэх нам засаггүй тэр үед ядуу доорд хүмүүсийн өнчрөл хагацал, тэдний амсаж байдаг түмэн зовлонгийн нэг байлаа. Хөөрхий өнчин хүү Сандуйжав элэг эмтэрсэн эмэг эхээ түшиж, амьдралын арга зам хайлаа.

Зүүн хүрээний Вангай аймгийн тогооч болсон залуу хөвүүн Сандуйжав хувраг лам нарын хоол зөөж, ундыг аягалж, борви бохисхийлгүй өдөржин ажилласаар, тэдний үлдсэн шавхруунаас бор хоногтоо идэх хоолтой, уух ундтай буцаж ирдэг байлаа. Ийнхүү энхрий хайрт эмэг эхээ өргөн тэтгэсээр өөрийн бие эрийн цээлд хүрч, ардын хувьсгалтай золгосон байна.

Гэтэл үе тэнгийн харчуул бичиг эрдэмд шамдаж, сурч эзэмшин, алба ажил хийж, сайн сайхан амьдарч байгаа нь залуу ламын анхаарлыг татаж байв. Сандуйжав нийгмийн хөгжлийн дагуу ламаа халж харц болохоор шийдлээ. Ардын хувьсгалын үеэр манай оронд нэвтрэн ирсэн шинэ цагийн шинжлэх ухаан техник, залуу

эрийн сонирхлыг машид татсаар 1933 онд дуугүй киноны механикчийн дагалдангаар ажиллах болов. Төдий удалгүй бие даан кино гаргадаг боллоо. Кино механикч Сандуйжав гуайн 30 жилийн баясгалант хөдөлмөр ийнхүү эхэлжээ.

Өмсөх хувцасгүй, хөлс цалингүй, зөвхөн хувраг лам нарын хоолны шавхруу идэж, хөлсөө дуслуулж, гол зоож явсан хөвүүн Сандуйжав, ардын засгийн ивээлээр эрхэлсэн ажилтай, эзэмшсэн мэргэжилтэй, авдаг цалинтай, ард олондоо хүндтэй хүн болж өөрчлөгджээ. 1936 онд Ардын Гэгээрлийн Яамнаас залуу кино механикчийн идэвх зүтгэл, ажлын бүтээлийг өндөр үнэлж, алтан үсгийн үнэмлэх, үнэ бүхий зүйлээр шагнасан нь хүн болсоор анх удаа сайшаал магтаал хүртэж байгаа Сандуйжавт «Амьд яваа хүн алтан аяганаас рашаан ууна» гэдэг зүйр үгийг эрхбиш санагдуулж, магнай тэнийн баярласан аж. Нам засгийн ивээл хайрыг хүртсэн, ядуу ардын хүү Сандуйжав гуай 30 гаруй жил кино механикчийн ажил хийхдээ омогтож сагсуурсан удаа нэг ч үгүй, олон түмэнтэй ойр дотно нөхөрлөж, тэдний дэмжлэг туслалцаагаар ямагт мэргэжил боловсролоо дээшлүүлж, эдүүгээ энгэр дүүрэн одон ний

медальтай, өрх гэр нь жаргалтай сайхан амьдарч явна.

Ардын хувьсгалтай золгож амар сайхныг эдлээд нам төрдөө хүчин зүтгэж 30 жил ажиллахдаа 27,560 удаа кино гаргаж, 6,817,500 хүнд үйлчлэн, 13,779,000 төгрөгийн орлого улсдаа оруулсан, нас сүүдэр 60 гарч яваа чийрэг цовоо энэ өвгөн кино механикч хэдийгээр улсаас сул цалин авдаг боловч, тэнхээ тамираа барагдтал мэргэжсэн ажлаа хийж, кино үзэгч олон түмэнд үйлчлэх өрнүүн сэтгэл дүүрэн байна.

СУЛ ЦАЛИН — ӨМӨГӨӨН ЗҮҮГ
ГОЛ ЗООХ — ӨМӨГӨӨН ХҮН ХҮН
ДАГАЛДАН — ӨМӨГӨӨН
ХАРЦ — ҮНД
ХАРЧУУЛ — ҮНД

Хүний нөөц, мэдээллийн системийн хөгжлийн үйлчилгээний үйлдвэр
60
Хүний нөөц, мэдээллийн системийн хөгжлийн үйлчилгээний үйлдвэр
6,817,500
Хүний нөөц, мэдээллийн системийн хөгжлийн үйлчилгээний үйлдвэр
13,779,000
Хүний нөөц, мэдээллийн системийн хөгжлийн үйлчилгээний үйлдвэр
27,560
Хүний нөөц, мэдээллийн системийн хөгжлийн үйлчилгээний үйлдвэр
30

ᠮᠠᠨᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠭᠡᠭᠡ ᠢᠯᠭᠡᠭᠡ ᠭᠤᠢᠡ

ᠮᠠᠨᠤᠯᠤᠯᠤᠰᠤ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ

ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ

ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ

ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ

ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ

ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ

ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ ᠬᠤᠨᠳᠡᠯᠡᠭᠡᠳᠡ

АЛТАЙН МАГТААЛ

Мөнх цасан эхтэй
Мөлгөр чулуун оргилтой
    Бургас улиас модон чимэгтэй
    Булгийн урсгал усан ундраатай
Харгай модон чимэгтэй
Харз усан ундаатай
    Тал бүрийн салаа жалгаар
    Таван эрдэнийн баялаг сүрэгтэй
Хун цэн шувуу цэнгэлтэй
Хур цэцгийн шүүсэн ундаатай
    Харгайг нь бариад гарахад
    Халиун халтар буга нь бутардаг
Үзүүрийг нь бариад гарахад
Үнэг чоно нь бутардаг
    Ирмэгийг нь дагаад гарахад
    Ирвэс шилүүс дүүлдэг
Мөрний эрэг шугуйд нь
Минж гахай нь сүлждэг
    Ариун тунгалаг Булган голд
    Аливаа загас нь цэнгэлдсэн

Хамар дээрээ хаваржаатай
Хаврын гурван сар нь жаргалтай
    Зулай дээрээ зуслантай
    Зуны гурван сар нь цэнгэлтэй
Нахиу дээрээ намаржаатай
Намрын гурван сар нь цэнгэлтэй
    Өвөр дээрээ өвөлжөөтэй
    Өвлийн гурван сар нь өнтэй
Арвин их тал нутаг минь
Алтан тариа халиуран найгасан
    Жирийн сайхан дардан замаар нь
    Жингийн олон тэмээ нь цувсан
Бүх баялгаар чимэгдсэн
Буурал өлзийт Алтай минь.

پیسمن لدر پیسننن

پسندن گمردن براب من
پسندن گپننم براب من
هخسرون پسنرون پسنر گپنک من
هپس من پسنرون پسنر بصفنر من
پسندن پسنر گپنک من
پسنر پسنر پسنر من
من گهنگن لدر پیسر گپنر و من
من پسنن لدر وپننر بکنک من
پسنر من پسنن گسرن من
پسنر بکنک من پسنرون پسنر من
پسنن لدر ن پسننن نطس فو
پسنننن پسنن هتن ن هسننر

پسنر کنو ن هسننر
پکنک ن ن سنننن نطس فو
بکنر پسنرون پسنر
پسنر و پسنر پسنن فو ن
پسنر نسن ن پسننر
پسننر پسنننن هپسنن نطس فو
پسنر گسرن ن پسننر من
پسنر من نطس پسنر ن گسرن من
پسنر من پسنر من
پسنر و نطس پسنر ن گسرن من
پسننن من ن پسننر من
پسنر من نطس پسنر ن گسرن من

ХУУЧИН ХҮҮ

Д • Нацагдорж

Хөдөөгийн байдал шалдар балдар, цагийн улирал ороо бусгаа, элстэй шанд буттай цайдмыг дагаж хааяа нэг хар гэрээс утаа суунаглана. Дөрвөн зүг цэв цэлийн уйтгартай, цагаан униар татна.

Зуны лүглийм халуун эсгий гэрийг шарж, малчин хүний сэтгэлийг бухимдуулна. Айлын хаяагаар үхрийн баас үргэлжилжээ. Үүгээр түүгээр хэдэн тугал оодогнон давхина. Хөлд орохоос аваад үс цайхыг хүртэл нэг голыг өгсөн уруудан нүүж, нэг худгийг эргэн тойрон нутагласаар энэхүү ертөнцийг эцэслэнэ. Гавж Жамбал хоймор сууж бурхан ном гэж буруу зөв чалчих ба зайсан Намжил гаднаас ирж хууль ёс гэж худал үнэн ярихыг сонссоор өдөр сарыг улируулна.

Тэртээ уулыг өнгөрвөл айлгүй гэж бодож, тэнгэрийн хаяанаас цааш газаргүй гэж сэтгэсээр

түмэн хэргээс хоцорч дэлхийн боловсролоос гээгдэнэ. Гагцхүү өглөө бурханд залбирч, үдэш тэнгэрт мөргөсөөр нэг нас барна.

Хуучин хүү хул морин дээрээ хөндлөн сууж хатриулсаар хүрч ирэв. Цагаан даавуу алчуураар толгойгоо ороожээ. Ширэлдсэн хар гэзэгний сэрвийсэн хэдэн үс нь шанаа уруу нь унжина. Урагдаж навтарсан хар ханцуйг сугалдаргалж, хиртэж сайртсан бор тохойг гаргажээ. Тав хийгээд мориноосоо буун, тас хийтэл жолоогоо сойгоод, тоосонд дарагдсан урд хормойгоороо наранд шарагдсан нүүрийнхээ хөлсийг арчиж гэрт оров.

Балдангийнх эсгийгээ хийж байна. Цэндийн хонио хужирлаж байна. Дамба морь эрэхээр явсан. Гомбо хангай ороод ирсэн гэх зэрэг ерийн хэдэн үгийг ах зах хүмүүстээ сонин болгон ярьж, гавж гуай гэж доогуур харан, зайсан гуай гэж дорой дуугарсаар зуухны хажууд сууна. Авгай хүүхдээс аяга тараг, хэсэг хусам олж идээд, тэндээс гарч баян Балжирынд унага татаж өгч, айраг олж уугаад нэг үдийг өнгөрүүлнэ. Дэндэв тайжийнд хонь хяргаж өгч, гэдэс олж идэн нэг үдшийг дуусгана.

Хэдийгээр ухаан сэргэлэн боловч, зүүн хошууны захад хүрсэнгүй, баруун мөрний тэртээ

гарсангүй, зөвхөн гурав дөрвөн өртөө эргэн тойрон газрын дотор оршин суусан тул юу үзэж мэдэж, юу олж сонсох ажээ. Нас хэдийгээр залуу боловч, үгээгүү ядуу өнчин балчир тул, нутаг сумын хэдэн айлд ээлжлэн зарагдсаар олигтой аж амьдралын замыг нэгэнт алджээ.

Өвлийн хүйтнийг адуу манаж өнгөрүүлж, зуны халууныг хонь хариулж гэтлэх бөгөөд, намар ичиж хавар гарагч тарваганаас зовлонтойгоор он жил нөхцөөнө.

Өвгөд хөгшдийн үгнээс өөр үнэн юмгүй, өвөлжөө зуслан хаваржаа намаржаа энэ дөрвөөс цааш явах газаргүй гэж санаж, хөмөрсөн тогооны доторхитой адил хөдөөгийн бүдүүлэг байдалд хүмүүжнэ. Юутай гомдолтой зэрлэг амьдрал, хайрлалтай залуу нас вэ! Юунд шинэ ертөнцийг үзэхийг үл хүснэ вэ!

Хүмүүжлийн ийм гуныхралтай байдлыг хуучин хүү өөрөө яаж ч мэдэх билээ дээ. Хуучин феодал лам нарын гайг мөн хэрхэн таних билээ дээ! Дэмий л дадсан байдалд автагдаж, зовлон нь жаргал, зэрлэг нь цэнгэл болоод, нэг улс ихэнхдээ хуучин хүүгийн адил нүдээ аньж, чихээ бөглөн ертөнц гэгч чухам юу болохыг үзэлгүй, мэдэлгүй хөндий талд хоосоор
нөх

хоцрогдоход тулжээ. Гэтэл хуучин хүүгийн нэг нөхөр нь хувьсгалын бууг тавьсан өдрөөс эхлэн, хөмөрсөн тогооны дотор гэрэл тусаж, нэг аймаг сэрэв. Тэнгэрийн хаяанаас цааш газар байдгийг мэдэж, таван далай, таван тивийг танин шинэ ертөнц дээр хамт явах замыг нээв. Хөх монгол улаан монгол болов. Хуучин хүү шинэ хүү болов. Юутай баяр, юутай завшаан!

تشمع رهق

۱. شمعه شمعه

شمع در واقع یک ماده شیمیایی است که از ترکیب کربن و هیدروژن تشکیل شده است. این ماده در حالت جامد و بی‌رنگ است، اما در دمای بالا ذوب شده و به مایع تبدیل می‌شود. شمع در گذشته به عنوان یک ماده سوختی برای چراغ‌ها و کوره‌ها استفاده می‌شد، اما امروزه بیشتر به عنوان یک ماده تزئینی و دکوراتیو استفاده می‌شود. شمع در صنایع مختلف مانند صنایع نساجی، صنایع غذایی و صنایع دارویی نیز استفاده می‌شود. شمع در صنایع نساجی به عنوان یک ماده افزودنی برای پارچه‌ها استفاده می‌شود تا پارچه‌ها نرم‌تر و لطیف‌تر شوند. در صنایع غذایی، شمع به عنوان یک ماده افزودنی برای شیرینی‌ها و کیک‌ها استفاده می‌شود تا به آن‌ها طعم و بافت خاصی بدهد. در صنایع دارویی، شمع به عنوان یک ماده افزودنی برای کرم‌ها و پمادها استفاده می‌شود تا به آن‌ها خاصیت ضد التهابی و تسکین‌دهنده بدهد.

شمع در صنایع نساجی به عنوان یک ماده افزودنی برای پارچه‌ها استفاده می‌شود تا پارچه‌ها نرم‌تر و لطیف‌تر شوند. در صنایع غذایی، شمع به عنوان یک ماده افزودنی برای شیرینی‌ها و کیک‌ها استفاده می‌شود تا به آن‌ها طعم و بافت خاصی بدهد. در صنایع دارویی، شمع به عنوان یک ماده افزودنی برای کرم‌ها و پمادها استفاده می‌شود تا به آن‌ها خاصیت ضد التهابی و تسکین‌دهنده بدهد. شمع در صنایع نساجی به عنوان یک ماده افزودنی برای پارچه‌ها استفاده می‌شود تا پارچه‌ها نرم‌تر و لطیف‌تر شوند. در صنایع غذایی، شمع به عنوان یک ماده افزودنی برای شیرینی‌ها و کیک‌ها استفاده می‌شود تا به آن‌ها طعم و بافت خاصی بدهد. در صنایع دارویی، شمع به عنوان یک ماده افزودنی برای کرم‌ها و پمادها استفاده می‌شود تا به آن‌ها خاصیت ضد التهابی و تسکین‌دهنده بدهد.

ХЭНЗ ХУРГА

Д • Нацагдорж

Миний хэнз хурга
Магнай халзан зурвастай
Мянган хонины дундаас
Би хармагц таньдаг.
Мярс мярс майлж
Намайг чиглээд ирдэг.
    Дун цагаан үстэй
    Дуран хар нүдтэй
    Түмэн хонины дундаас
    Түүнээс хөөрхөн амьтангүй.
    Төрсөн хотон дотроо
    Бид хоёр тоглодог.
Өвдөг сөгдөж байгаад
Өөрийнхөө ээжийг хөхдөг
Өвөр дээр минь гараад
Өхөөрдмөөр өхөөрдмөөр эрхэлдэг
Нааш цааш дэгдэн
Малчин намайг баясгадаг.

Миний хэнз хурга
Магнай халзан зурвастай
Мянган хонины дундаас
Би хармагц таньдаг.
Мярс мярс майлж
Намайг чиглээд ирдэг.

Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна

Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	и	—
Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	и	—
Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	—	и
	Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна

Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна . Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна .

Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна
Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна
Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна
	Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна	Хөдөлгөөний үндсэн үгсийг үгээр хариуцна

ШУВУУН СААРАЛ

Д • Нацагдорж

I

Хөндий талын зэрэглээ мяралзан жирвэгнэх нь холоос үзэхэд сонин, хэдэн жижигхэн юм түүний дунд сүүмэлзэх нь яаж даруй танигдах вэ. Уудам газар дураар сэлүүцэх хээр хөдөөгийн цэнгэл, хурдан морины яралзан ирэх эр хүний бахдал, ойртон үзвэл хэдэн залуус морь тарлаж байна.

II

Сүрэнхүү, саарал морины амыг арайхийн тогтоож, овооны дэргэд бууж, хөлсийг нь хусаад тамхи татна. Ташаа нь тэвхийж, хавирганы яс нь зурайсан ялгуун саарал морь нь тогтоож ядан гоо сайхан толгойгоо ийш тийш сажих нь агаарт дэгдэж, үүлэнд умбан алдмаар, хоёр чихээ солбилзуулан хааяа нэг шилгээж, эзнийхээ сэтгэлийг баясгана.

III

Энэ үе удаа дараа хүрч ирсэн хүмүүс түүнийг гайхан магтах бөгөөд шувуун саарал гэж нэрийдэн, Сүрэнхүүгээс шалж, өдий төдий залуу тарган морины үнэ хаялцана. Сүрэнхүү морины толгойг илж худалдахгүй гэнэ. Цугаараа нэг зэрэг шувуун саарлын тухай ярилцаад оройн шар наранд зүг зүг, гэр гэртээ, хоёр гурваар нийлэлдэн ярилцан, давхин одоцгоов.

IV

Үүрийн хаяа гэгээрэхэд, хөмсөг мэт сар далд ороод дэргэдүүр намрын хяруу гялтганаж тэртээ уулын орой эрвийн сэрвийн үзэгдэнэ. Гэтэл Сүрэнхүү гэрээс гарч морио эмээллэн мордоод баруун зүг одов.

V

Өглөөний нар гарахад, нэгэнт хэд хэдэн уул голыг өнгөрчээ. Сүрэнхүү хөндлөн сууж, холхи газрыг зорин энэ үдэш нэгэн юманд яарна. Шувуун саарал нь хазаар даран хоногийн газрыг өдөртөө хүрэхээр тэмүүлэн хатирна.

VI

Явах зам мэлцийн цэлгэр сайхан, намрын үес тул өвсний толгой найгана. Өмнө биеэр хэрэн давхих гөрөөс долгио мэт өнгөрнө. Шувуун саарал

морь нь Сүрэнхүүгийн унаа, сүүмэн сүүмэн
харагдах нь Сүнжидмаагийн нутаг.

Ⅶ

Зэргэлдээ аймгийн нутагт ороход урьд
үзэгдээгүй уул ус бас ч сонин. Үүгээр түүгээр
адуу мал зөндөө бэлчээд, үе үе тохиолдох айлын
зэл дээр бариатай гүүнүүд янцгааж, айраг найрын
цаг мэдэгдэвч дайран орж зугаацах чөлөө хаа байх
вэ.

Ⅷ

Сүрэнхүү үүнийг сонирхох нь бага, түүнийг
шимтэх нь их тул, чиглэсэн зүг шунаж, давхин
өнгөрөх бөгөөд шувуун саарал үдэш болтол
өглөөний хэвээр хатирсаар нарийн сайхан дөрвөн
хөл нь уул ухаагийн тоосыг бутруулсаар явахад,
ойр зэргэлдээ суусан айлын хөгшид залуус түүний
барааг харж гайхна. Ийм сайхан морь унасан хүн
хаашаа явна гэж ширтсээр хоцорно.

Ⅸ

Хурдлан давхих нь нэн их, хараахан нэг
зуур эрэгцүүлэн харахын үес далд орон, сураггүй
болжээ. Түүнээс зорьсон аймгийн нутгийн дунд
орохын хамт Сүрэнхүүгийн сэтгэл бахтай болж,
Сүнжидмаагийн гэр ойртсон гэж баярлах боловч
хуучин сар орой гарах тул алс замын чигийг олж

ядна.

Х

Цагаан гэгээ нэгэнт замхарч, үдшийн байдал бас ч хождсон, явах замыг гагцхүү шувуун саарал удирджээ. Тэртээ уулыг зөвхөн Сүрэнхүү ширтэх боловч гагцхүү одон сүүмэлзэж нөхөр болно. Энэ үе Сүрэнхүү зорьсон газар хаа байгааг лавлан эрэгцүүлэхийн зуур өмнө хажуугийн этгээдэд гэрийн оч гялалзана.

ХI

Сүрэнхүү түүнийг үзэн баясаж, шууд одох замд торох юмгүй, шувуун саарлын дөрвөн туурайгаас байн байн гал бадарна. Удалгүй нэг бөглүү газарт хоёр гурван гэрийн хаяанд хүрэхийн хамт, зүүн гэрээс Сүнжидмаа гарч, нохой хорих бөгөөд хасын царай нь хав харанхуйн дунд туяа тусгана.

تذکرہ

کوششیں کیے گئے ہیں۔ تاہم، ان میں سے بہت سے کاموں کو مکمل کرنے میں مددگار رہے۔ ان میں سے بہت سے کاموں کو مکمل کرنے میں مددگار رہے۔ ان میں سے بہت سے کاموں کو مکمل کرنے میں مددگار رہے۔

تذکرہ

تذکرہ میں مذکور تمام کاموں کو مکمل کرنے میں مددگار رہے۔ ان میں سے بہت سے کاموں کو مکمل کرنے میں مددگار رہے۔ ان میں سے بہت سے کاموں کو مکمل کرنے میں مددگار رہے۔

تذکرہ

تذکرہ میں مذکور تمام کاموں کو مکمل کرنے میں مددگار رہے۔ ان میں سے بہت سے کاموں کو مکمل کرنے میں مددگار رہے۔ ان میں سے بہت سے کاموں کو مکمل کرنے میں مددگار رہے۔

کتابی

تخصصی صورتی از کتاب است. تخصص کتابی است که در آن به بررسی تخصصی موضوعی پرداخته شده است. این کتابها معمولاً در رشته های تخصصی چاپ می شود و به منظور آشنایی بیشتر دانشجویان با موضوعی خاص در آن رشته چاپ می شود. این کتابها معمولاً در رشته های تخصصی چاپ می شود و به منظور آشنایی بیشتر دانشجویان با موضوعی خاص در آن رشته چاپ می شود.

کتابی

کتابی کتابی است که به منظور آشنایی بیشتر دانشجویان با موضوعی خاص در آن رشته چاپ می شود. این کتابها معمولاً در رشته های تخصصی چاپ می شود و به منظور آشنایی بیشتر دانشجویان با موضوعی خاص در آن رشته چاپ می شود. این کتابها معمولاً در رشته های تخصصی چاپ می شود و به منظور آشنایی بیشتر دانشجویان با موضوعی خاص در آن رشته چاپ می شود.

کتابی

کتابی کتابی است که به منظور آشنایی بیشتر دانشجویان با موضوعی خاص در آن رشته چاپ می شود. این کتابها معمولاً در رشته های تخصصی چاپ می شود و به منظور آشنایی بیشتر دانشجویان با موضوعی خاص در آن رشته چاپ می شود. این کتابها معمولاً در رشته های تخصصی چاپ می شود و به منظور آشنایی بیشتر دانشجویان با موضوعی خاص در آن رشته چاپ می شود.

Б. — с (N) 9 8 7 6 5 4 3 2 1 :
ДУУС ДЭДЭС СЭГЭЭГ
СВХГЛН СЭГЭЭС НОХОС

ТАГТАА

Д • Сэнгээ

Тагтаанд бүргэдийн хүч байгаагүй
Тагтаанд шонхрын зориг байгаагүй
Тагтаа алтан гургалдай шиг дуулаагүй
Тагтаа үнэн ба амьдралтай нийлээгүй
Гэвч улай үзэхийг хүсдэггүйд нь
Гэмгүй даруу зантайд нь
Гэр хүн хоёрт ойр байдагт нь
Гэрэлт цагаан тагтаанд хүн дуртай.
    Тагтаа хөөрхөн, тагтаа номхон
    Дандаа олуулаа, дандаа тайван.
Тагтаа— энх тайвны бэлэг тэмдэг
Тагтаа— эрх чөлөөний бэлэг тэмдэг
Тагтаа— дурлал жаргалын бэлэг тэмдэг
Тагтаа— сайн сайхны бэлэг тэмдэг
Хөх цэнхэр огторгуйн гүнд
Хөвөн хөөрөн нисэж явахдаа
Хүний гарт огт баригдсангүй
Хүсэл, сэтгэлд нь оршиж байлаа.

Тагтаа хөөрхөн, тагтаа номхон
Дандаа мөрөөдөл, дандаа эрмэлзэл.
Халдашгүй, баригдашгүй сайхан тагтааг
Хамгийн түрүүнд хүний гарт
Хавтай жаргалтай Зөвлөлтийн улс түмэнд
Хайрт Ленин, Сталин хоёр барьж өглөө.
Хан бүргэдийн далавчаар жигүүр хийж
Харцага шонхрын зоригоор зүрх хийж
Алтан гургалдайн дуугаар хоолой хийж
Амьдрал үнэн хоёроор хүчийг нь сэлбэлээ.

Тагтаа хүчтэй, тагтаа зоригтой
Дандаа хүнтэй, дандаа олонтой.
Аянга дэлбэрэх бараан үүлсийн эсрэг
Атомаар цэнэглэсэн галт бөмбөгийн эсрэг
Аюул нөмөрсөн цуст дайны эсрэг
Ард түмний уриаг хошуундаа зууж
Хун цагаан тагтаа жигүүрээ дэлгэн
Хурдан зоригт дэвэлтээр үүлсийг ярсаар
Хурц тунгалаг нарны гэрлийг тусган
Худал ба гүтгэлийг ялан нисэж явна.

Тагтаа хүчтэй, тагтаа ялна!
Дандаа бидэнтэй, дандаа алдаршиг!

- مسسیرٔ رهتق من . مسسیرٔ بلجٔ .
- مسرف ولس من . مسرف بیفلسرلس .

- زهفمن لکشیفر . لکشیفر لدر رهفره منفر قو
- زهشلق یخند . بریبل زهمن وللق مزلرٔ .
- زس هلمرم م مسوکل ول لزلر رکو
- زهکشتر برمن م لخد لدر لکسر رکو
- بریبل زهکشتر لدر مستق ول زهشتر رکو
- بریبل زهشتر زهمن لدر رهتق لدر بریبل .
- مسسیرٔ رهتق من . مسسیرٔ لخد من
- مسرف رهتق من . مسرف رهتق من .
- مسسیرٔ ههههه ولشس مزم م بریبل
- بریبل لدر کشسرس زهشق ههههه لدر بریبل
- بریبل زهشتررس کردق من و بریبل
- زس منفر و مزلرٔ لدر زهشتر قو و من لشدق
- زس مسسیرٔ لزلر لدر من
- زهشتر ههشلق ههههه ول مزم م لکسررست
- زهشتر ههشترس یخد و زهشتر لدر مزم
- زهشتر ول رهمن لدر زس لدرتق ههههه .

4. —ий өмтөөр ёр өмсөөдөр тээр н өр бөө н тэр өтөлсөл нь, тэр бөө бөөтөө өтөл, тэр өтөл :
= араатны

цас (н) + ы = цасны тоого (н) + ы = тоогоны морь (н) + ы моринь араатан + ы

3. —ы өмтөөр ёр өмсөөдөр тээр н өр бөө н тэр өтөлсөл нь, тэр бөө бөөтөө өтөл, тэр өтөл :

сангийн дараагийн дэнгийн дүүгийн байшингийн

төрөө г тэрээр, тэр өтөл :

өрө өмтөөр ёр өрө өрө н (н) тэр өтөлсөл тэр тэр бөө бөөтөө өтөл тэр өтөлсөл нь, тэр бөө бөөтөө өтөл

хангамжийн тоогочийн багийн алгийн сургуулийн ангийн

төрөө өтөл, тэр өтөл :

—ийн өмтөөр ёр өрө ж, ч, ш тэрээр, өрө өрө г тэр өтөл өрө, өрөтөр тэрээр өтөлсөл өр өтөлсөл нь, тэр өрө өрөтөө өтөл сэтгэлийн үзвэрийн биеийн өдрийн шөнийн

2. —ийн өмтөөр ёр өмсөөдөр тээр н тэр нь, тэр бөө бөөтөө өтөл, тэр өтөл :

аавын талын номын монголын хувьстгалын

1. —ын өмтөөр ёр өмсөөдөр тээр н тэр нь, тэр бөө бөөтөө өтөл, тэр өтөл :

тэр өтөлсөл нь өрө тэр —ын, —ийн, —ы, —ий, —н (нь, ө, ө) өрө өмтөөр өрө

тэр өтөлсөл нь өрө тэр өтөл өрө өмтөөр

ДЭЛХИЙН МЭЛХИЙН ЭСГИЙН ТЭРГИЙН
 ХАНДГАЙН СЭГТЭХҮЙН БҮСГҮЙН ГАХАЙН НОХОЙН ОРОЙН
 5. —Н ОМТГОЙН ӨСӨЛӨН АЖААГАЙН ТУСГАЙН ӨСӨЛӨН ӨСӨЛӨН ӨСӨЛӨН :
 ТЭМЭЭ (Н) + ИЙ = ТЭМЭЭНИЙ ТҮЛЭЭ (Н) + ИЙ = ТҮЛЭЭНИЙ ТЭМЭЭ + ИЙ = ТЭМЭЭНИЙ

СОЁЛЫГ ГАЙХАВ

Д • Нацагдорж

Хаврын хурц наранд өвлийн хунгарласан цас хайлж, газрын хөрсийг чийгтүүлэн, өсөх төлжих ногооны шимийг өгөх нь сайшаалтай боловч, тэрэгч Лувсангийн зуны халуунд хөлсөө урсгаж, өвлийн хүйтэнд хуруугаа хөлдөөж олсон муу гутлыг шавхайдан дүүргэх нь хайрлалтай.

Хасаг тэрэгний хяхнах тутам Лувсангийн сэтгэл уйтгарлаж, хүрэн шарын хашигнах бүр түүний уур хүрнэ. Лувсан хэдийгээр өсөх наснаас үхэр тэргээр нөхөр хийж, эзгүй хээрээр гэр хийж дадсан боловч хөөрхий зайлуул, хүний үр тул, амрах цадах цагийг юунд үл хүснэ.

Арван гурван наснаас тавин зургаан насыг хүртэл Шарын гол ба Улаанбаатар хоёрын хооронд Дагвын өвсийг зөөж, Балдангийн түлээг тээсээр өдий хүрсэн тул зам дахь уул, давааг ч андахгүй, энхэл тунхлыг ч эндэхгүй, нүхнээс гарч гошгирах тарвагыг ч бараг таних бөгөөд нисэн өнгөрч одох шувууг ч төлөв мэднэ. Хуучин хүний

яриаг ихэд сонсож, хэдэн арван жил нэлээд юмыг өнгөрүүлсэн тул хөгшин толгой сүрхий хаширжжээ.

Хараагийн голд хоноод, Бороогийн голд үдлэхээр явахад хараахан бага үдийн үе бөгөөд Лувсан эрт боссондоо гансартал эвшээн, урт замд мацалхийлан алхах нь хэдийгээр зүдүүртэй боловч урьхан салхи өмнөөс нь зөөлнөөр үлээж, үдийн нар ууц уруу төөнөхөд бас ч нэг жаргал шиг санагдана.

Хэдэн үхрээ гараар нэгэнт гуядаж, амаар хэдэнтээ гуугалсаар санамсаргүй явтал, ар талд шуугих чимээ гарна. Цочин гэдрэг ажиглавал хөтөлсөн хэдэн үхэр тэрэг хэвээр дув дугуй цувралдан явах тул сэтгэл нь тайтгарч цааш алхлав. Гэтэл шуугих чимээ улмаар ихдэж, хоосон огторгуйд хүрчигнэн хурчигнахад Лувсангийн сэтгэл нь сэр хийж, нүдээ сортойн, чихээ сэрвийн элдэв юм бодогдон «Хаврын эхэн сард тэнгэр дуугардаггүй юмсан. Галав юүлнэ гэгч нь арай болоогүй юм байгаа» гэж санаж зүрх нь догдлон, дөрвөн зүг, найман зовхист ажиглавал, үүл ч үгүй, бороо ч үгүй, хүн амьтан ч үгүй, шороо ч үгүй, тоос ч үгүй, аливаа байдал нам гүм, хамаг юм хэв хэвээр байтал, сонсох тутам

өнөөх дуу нь улам ойртон, орой дээгүүр нь хүрчигнэхэд дээш харвал харин нэг том шувуу мэт юм нисэн явна. Тэрэгч Лувсан тавин хэдэн нас хүртлээ тийм том шувуу үзээгүй. Хэдийгээр хан гарди гэдэг нэг том шувуу байдаг юм гэж сонссон боловч, бас энэ тивд байдаггүй гэж ярьдаг тул адилтгашгүй, дэмий л гайхан, дахин сайнаар ажиглая гэтэл, энэхүү нэг агшинд тэртээ уулын цаана далд оржээ.

Энэхэн зуур Лувсан нэг үе жигтэй болоод зүүдэлсэн ба үзсэн хоёрын алин билээ гэж эрэгцүүлж, чөтгөр юм уу, хувилгаан юм уу гэж мухар сүсгийн үүднээс гайхсаар юу ч боловч, Улаанбаатар хотонд очсоны хойно чавганц нарт ярьж, цайг нь уух сонинтой болов гэж бодоод, үхэр тэргээ гууглан урагш явав.

Удалгүй Улаанбаатар хотонд ирэв. Уржигдрын үзсэнээ авгай хүүхдэд ярья гэтэл, харин урьдаас нь угтаж аваад, «Манай Хүрээнд нисдэг тэрэг гэгч сонин тэрэг ирсэн» гэж хүүхдүүд нь хүр хүр гэж дууриан бархиралдаж хөгшид нь «Сүрхий юм, хачин юм» гэж залбиралдан байхад Лувсан хэдийний догь хүн тул дэмий чалчихаа больж, даруй нэг таних залуу албаны хүнтэйгээ уулзан асууж, энэхүү нисдэг тэрэг нь хүний арга урй

ухаан, эрдэм соёлын үүднээс бүтсэн болох бүхий л учрыг олж сонсоод ихэд гайхаж, хөдөөгийн байдалд мунхран сууж, хөдөөх заншлаар нэг насыг барахгүй, хөл хүрэх газар явж, ухаан хүрэх юмыг үзвэл, эрдэм соёл гэгч их сайхан юм байна гэж мэдэвч, энэ бие хөгширсөн тул ирэх жилээс ажилд орох гэж байсан арван хоёр настай хүүгээ ардын сургуульд хөөн явуулжээ.

قو ۹۹ ژینوربکلیک ژورنال . مکتوف کیم قو یوکلریم یسیرسوق نای رکتون وین لکتوریل من قوهوق مکتوم یکلرک یکلرک نای لکتوریل ککس یکلرکس . مکتوف نای یکلر مکتوم مکتوم مکتوم ککس قو ۹۹ قو نای لکتوریل یکلر یکلرکس . . .

ککس یکلرک نای ژینوربکلیک ژورنال . مکتوف ککس قو یوکلریم یسیرسوق نای رکتون وین لکتوریل من قوهوق مکتوم یکلرک یکلرک نای لکتوریل ککس یکلرکس . مکتوف نای یکلر مکتوم مکتوم مکتوم ککس قو ۹۹ قو نای لکتوریل یکلر یکلرکس . . .

ککس یکلرک نای ژینوربکلیک ژورنال . مکتوف ککس قو یوکلریم یسیرسوق نای رکتون وین لکتوریل من قوهوق مکتوم یکلرک یکلرک نای لکتوریل ککس یکلرکس . مکتوف نای یکلر مکتوم مکتوم مکتوم ککس قو ۹۹ قو نای لکتوریل یکلر یکلرکس . . .

ککس یکلرک نای ژینوربکلیک ژورنال . مکتوف ککس قو یوکلریم یسیرسوق نای رکتون وین لکتوریل من قوهوق مکتوم یکلرک یکلرک نای لکتوریل ککس یکلرکس . مکتوف نای یکلر مکتوم مکتوم مکتوم ککس قو ۹۹ قو نای لکتوریل یکلر یکلرکس . . .

БАЙГАЛЬТАЙ СОЛЬСОН ҮГ

Д • Пүрэвдорж

ЦУУРАЙ

—Хангинаж цангинасан
Хадны цуурай чи
Дуу бүхнийг яагаад
Дууриан дуулдаг юм бэ?

—Аяа эс тэгвэл
Хэнийг би ялгахаа байна
Алтан гургалдайг тэгээд
Хэрээтэй эндүүрвэл яана.

ЧУЛУУ

— Харахад гаднаа хүйтэн
Хагалахад дотроо хүйтэн
Хад чулуу чамд
Халуун илч бий юү?

—Харин чи өөрөө л
Хат гүйцсэн ган бол

Хагалаад үз л дээ намайг
Хариуд нь би ган өгнө.

ӨРГӨС

— Өргөс чи юунд
Өстэй юм шиг
Өлмий доороос минь
Өвдтөл хатгав аа?

— Өнгөт хорвоо гэдэт
Өдөн дэвсгэр биш шүү
Өлмий тавих газраа
Өөрөө харах ёстой шүү.

ТОЙРОМ

— Аагим халуун говийн
Аяган бор тойром оо
Алгандаа чамаас дээжилье
Ангаа тайлаад мордъё

— Урсгал байхгүй надаас
Уух хэрэггүй хүү минь
Ус бүхэн ундаа биш
Уулзсан бүхэн нөхөр биш.

وہلئیں من رہیںس رہیں

• • •

عمان

— تہلئیںس رہیںس رہیں

تہلئیں و عمان

مستقیم رہیںس رہیں

مستقیم مستقیم تہلئیں رہیں۔

— رہیںس رہیں

رہیںس رہیںس رہیں

رہیںس رہیںس رہیں

رہیںس رہیںس رہیںس رہیں۔

عمان

رہیںس رہیںس رہیںس رہیں

رہیںس رہیںس رہیںس رہیں

رہیںس رہیںس رہیںس رہیں

رہیںس رہیںس رہیںس رہیں۔

— رہیںس رہیںس رہیںس رہیں

رہیںس رہیںس رہیںس رہیں

رہیںس رہیںس رہیںس رہیں

رہیںس رہیںس رہیںس رہیںس رہیں۔

— پختلور سځ وځلسو پخلان نښل سځ
 پختلور سځ پخلان لهو پخلان
 پخلان پخلان پختلور وځلسو
 پختلور سځ پخلان پختلور وځلسو

پختلور

— پختلور سځ نښل سځ
 پختلور سځ پختلور
 پختلور سځ پختلور
 پختلور سځ پختلور

— پختلور سځ پختلور
 پختلور پختلور وځلسو
 پختلور پختلور نښل سځ
 پختلور سځ پختلور وځلسو

پختلور

— پختلور سځ نښل سځ
 پختلور وځلسو پختلور
 پختلور سځ پختلور
 پختلور سځ پختلور وځلسو

ХҮНИЙГ ХҮНДЭТГЭХ ЁС

Ахчлах, дүүчлэх ёс нь манай ард түмний олон үеийн турш уламжлагдан ирсэн, залуу үеийг хүмүүжүүлэхэд нэн ач холбогдолтой өв уламжлал мөн. Манай ардын ёсонд хүүхэд багачуудыг сурган хүмүүжүүлэх нь тэдний эцэг, эхийн үүрэг төдийгүй ахмад үеийнхний нийтийн үүрэг гэж үзэж байсан сайхан заншил бий. Энэ заншил аль нэг хэмжээгээр уламжлагдаж ирсэн нь залуу үеийнхнийг учраа мэдсэн ухамсартай, хөдөлмөрт дуртай, эрдэм соёлтой иргэд болгон хүмүүжүүлэхэд чухал нөлөө үзүүлж байгаа нь мэдээж юм.

Хүүхэд хүмүүжүүлэх явдал бол нийтийн үйлс мөн. Гэтэл өөрийнх л биш бол бусдын хүүхдийн явдал манд хамаагүй гэсэн буруу ойлголт зарим хүнд байсаар байна. Үүний улмаас дэг журам зөрчиж зохисгүй байдал гаргаж байгаа хүүхдийг харсаар байж хэлж сургалгүй өнгөрдөг хүмүүс байсаар байгаа юм. Зарим хүүхэд нийгмийн хэв журмыг гажуудуулах, ах зах

хүнийг хүндлэхгүй, үг сургамжийг нь хүлээж авахгүй байх, нийгмийн өмч хөрөнгөнд хайхрамжгүй хандаж, түүнийг гэмтээх, үрэгдүүлэх зэрэг зүй бус явдал гаргасаар байна.

Залуу үеийнхнийг хичнээн хүндэтгэвэл тэр хэмжээгээр зөв боловсон хүмүүжиж ахмад хүмүүсийг хүндлэн, үг сургамжийг нь сайн биелүүлдэг. Нэрт сурган хүмүүжүүлэгчид ч хүүхдийг хүндэтгэхийн чухлыг нэн онцлон сургаж ирсэн нь чухам үүнтэй холбоотой.

Социалист аж төрөх ёсны бүрэлдэхүүн хэсэг нь хүнийг том бага гэлгүй хүндэтгэн харилцах явдал мөн. Гэтэл дэлгүүр, гуанз, үйлчилгээний бусад газарт ээлж хүлээн зогсож байгаа багачуудтай зарим хүн зүй зохистой харилцахгүй байна. Тухайлбал, ахмад хүний зарим нь хүүхдийг үл хүндэтгэн ээлж дугаараас шахаж гарган өөрөө урьдаар үйлчлүүлэх, тэр ч байтугай зарим үйлчлэгч бараа материалынхаа аль өнгө үзэмж, чанар муутайг хүүхэд дүү нартаа өгч байх явдал ч хааяа гардаг. Хүүхдэд ингэж хандах нь тэднийг гомдоохоор барахгүй томчуудыг үл хүндэтгэх буруу хүмүүжил олгоход хүрнэ гэдгийг анхаарах ёстой юм.

Одоогийн зарим хүүхэд ахмад үеэ

хүндлэхийг мэдэхгүй, даруулга муутай байх юм гэж гомдол мэдүүлэн учир шалтгааныг нь олж ядан байх явдал цөөнгүй тохиолддог. Зарим хүүхдийн хүмүүжил тааруу байгаа нь үнэн. Тэд томчуудын хэлж сургамжилсныг төдий л хайхрахгүй өнгөрөөх, түүгээр ч үл барам, ах насны хүмүүсийн дэргэд архи ууж, тамхи татах, бүдүүлэг үг хараал хэлэх зэрэг зүй зохисгүй хандлага гаргах удаа ч байдаг. Тэгэхдээ хүмүүжлийн согогийн хамаг бурууг хүүхэд багачуудад тохох нь үндэсгүй санагдана.

Монголчуудын эртнээс нааш эрхэмлэн баримталж ирсэн эвлэг сайхан мэндлэх ёс талархал хүндэтгэлийн горимыг манай хүүхэд багачуудад эзэмшүүлэх нь нийтээр анхаарвал зохих зүйл мөн.

Хүүхдийг багаас нь ах настныг хүндэтгэдэг, сургамж зөвлөгөөг биелүүлдэг болгохоос гадна нөхдийнхөө гаргасан дутагдлыг нууж хаалгүйгээр хэлдэг, эс засарвал зохих байгууллага, хүмүүст уламжилдаг болгох нь чухал байна. Ахмад үеийнхнээс хүүхэд дүү нартаа тавих шаардлагыг тэднийг хүндэтгэх, итгэл найдвар хүлээлгэх аргатай холбох нь зүйтэй юм. Хүүхдэд ажил үйлсийг найдаж даалгах, эд юмсыг итгэж

хариуцуулах нь хүчиндээ итгэх, үнэнч шудрага байх зэрэг ёс суртахууны хүмүүжил олгох арга хэрэглүүр мөн.

Тааруу — җаңы • Өткөнгө

СОГОР — җаңы • Өткөнгө

СОЦИАЛИСТ — җаңы • Өткөнгө

171

ерөөлтэй

найрамдалтай оронтой ээлжтэй ёстой ялалттай ээтэй өнгөтэй бөмбөгтэй
тайгаа түүнтэй өй түүн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн
хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн

Хөвөнгөөр

зургаар оймсоор хөдөлмөрөөр хэргээр шороогоор шохойгоор далгайгаар дэнгээр
хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн

хөвөнгөөс хувцаснаас мориноос идээнээс өвөлжөөнөөс

самбараас говиос нэгдлээс өвлөөс далгайгаас Хорлоогоос далхийгээс

н хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн

хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн
хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн

хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн хүн үн

МИНИЙ НУТАГ

Д • Нацагдорж

Хэнтий, Хангай, Соёны өндөр сайхан нуруунууд
Хойд зүгийн чимэг болсон ой хөвч уулнууд
Мэнэн, Шарга, Номины өргөн их говинууд
Өмнө зүгийн манлай болсон элсэн манхан
далайнууд.

Энэ бол миний төрсөн нутаг
Монголын сайхан орон.

Хэрлэн, Онон, Туулын тунгалаг ариун мөрнүүд
Хотол олны эм болсон горхи булаг рашаанууд
Хөвсгөл, Увс, Буйрын гүн цэнхэр нуурууд
Хүн малын ундаа болсон тойром бүрд уснууд.

Энэ бол миний төрсөн нутаг
Монголын сайхан орон.

Орхон, Сэлэнгэ, Хөхийн онц сайхан голууд
Уурхай баялгийн охь олон уул даваанууд
Хуучин хөшөө дурсгал, хот балгадын сууринууд
Хол газар одсон харгуй дардан замууд.

Энэ бол миний төрсөн нутаг
Монголын сайхан орон.

Холхи газраас гялалзсан цаст өндөр хайрхнууд
Хөх тэнгэр цэлмэсэн хөдөө хээр цайдмууд
Холын бараа харагдсан ноён шовх сарьдгууд
Хүний сэтгэл тэнийсэн уудам амьсгалт талууд.

Энэ бол миний төрсөн нутаг

Монголын сайхан орон.

Хангай говийн хооронд Халхын уудам нутаг
Хар бага наснаас хөндлөн гулд давхисан газар
Гөрөөс араатан авласан урт урт шилүүд
Хүлэг морин уралдсан хөндий сайхан

хоолойнууд.

Энэ бол миний төрсөн нутаг

Монголын сайхан орон.

Салхины үзүүрт найгасан соргог сайхан ногоотой
Саруул талд яралзсан сонин янзын зэрэглээтэй
Сайн эрс цугларсан байц бэрх газартай
Сүлд тахилга улирсан сүмбэр их овоотой.

Энэ бол миний төрсөн нутаг

Монголын сайхан орон.

Нарийн өвс ургасан малын сайхан бэлчээртэй
Нааш цааш сүлжсэн тэнэгэр сайхан нуруутай
Дөрвөн цагийн улиралд дураараа нүүх нутагтай
Таван зүйлийн тарианы хөрс шороо газартай.

Энэ бол миний төрсөн нутаг

Монголын сайхан орон.

Өлгий сайхан ууланд өвгөдийг тавьсан газар
Үр ач хүүхдийн үржиж өссөн орон
Таван хошуу малууд дүүрэн бэлчсэн нутаг
Монгол хүн бидний сэтгэлийг сорсон орон.

Энэ бол миний төрсөн нутаг

Монголын сайхан орон.

Өвлийн тасгим цагт цасан мөсөн бүрхсэн
Болор шилийн өнгө гялтганаж гялалзсан орон
Зуны найртай улиралд цэцэг навч дэлгэрээд
Жигүүртэн шувуу холоос ирж гангар гунгар
донгодсон орон.

Энэ бол миний төрсөн нутаг

Монголын сайхан орон.

Алтай Хянганы завсарт атар баялаг орон
Аав ижийн минь оршсон ашдын заяасан нутаг
Алтан нарны туяанд энхжин тогтсон орон
Мөнгөн сарны гэрэлд мөнхжин гялалзсан газар.

Энэ бол миний төрсөн нутаг

Монголын сайхан орон.

Хүннү Сүннүгийн үеэс хөгшид өвгөдийн
минь нутаг

Хүн ард бидний хайрыг булаасан орон
Хөх Монголын цагт хүчирхэг болсон нутаг
Одоогийн шинэ Монголын улаан туг бүрхсэн орон

Энэ бол миний төрсөн нутаг
Монголын сайхан орон.

Өссөн төрсөн бидний үндэсний хайртай нутаг
Өнгөлзөгч дайсан ирвэл үтэр өшиглөн хөөнө
Хувьтай энэ орондоо хувьсгалт улсаа мандуулж
Хойчийн шинэ ертөнц дээр хүндэт гавьяаг
байгуулъя.

Энэ бол миний төрсөн нутаг
Монголын сайхан орон.

Монгол гэдэг нэг нэр ертөнцийн чихнээ дурсгалтай
Монголын төлөө гэдэг санаа бидний зүрхэнд
холбоотой

Өсөхөөс сурсан үндсэн хэл, мартаж болшгүй соёл
Үхтэл орших төрөлх нутаг салж болшгүй орон.

Энэ бол миний төрсөн нутаг
Монголын сайхан орон.

پلئو ٲمفم

ٲ . ٲمفمفمفم

لشفر . زسرفنن . مئمف ٲ مءمفن . مملسم ٲمفمف ٲمفمف

زمفمفمف مءمف مء مءمفمف مءمفمفم مءن لءمفم مءمفم ٲمفمف .

ٲمفم . مملسم . مءمفم ٲ مملسم مءن مءمفم ٲمفمف

مءمفم مءمفم مء مءمفم مءمفم مءمفم مءمفم مءمفم .

مءمف مءمف مءمفم مءمفم

ٲمفمفم مء مملسم مءمفم .

لءمفم . مئمف . مئمف مءم مءمفم مءمفم مءمفم مءمفم

زمفمفم مءمفم ٲ مء مءمفم مءمفم مءمفم مءمفم .

لءمفم مءمفم . مءمفم . مءمفم مء مءمف مءمفم مءمفم

لءمفم مءمف مءمفم مءمفم مءمفم مءمفم مءمفم مءمفم .

مءمف مءمف مءمفم مءمفم

یصنیفخ حر ،ہللسا مظم ،،
 مظم ، ہیسرک ، رلزلزل لار مظم ،ہللسا زفخ حر
 ستمسز وللمل حر مراب مظم ستمل مومل زفتم
 زمتملم رلزلزل مظمزل زفلم وللملم حر ،ستمل زفتم
 زلمل زلمل مظمزم ستمل مظمک لمل حر ،،
 مل رلزل مظمزم زفلم
 یصنیفخ حر ،ہللسا مظم ،،
 زلمل زلمل مل رللململم مرملم مظملم زململم زفتم
 رلمل ممل ملململم رلملم لمل ململم حر
 زلمل لمل رل ملململم مظم مظم ،مومل ،ہللسا حر
 رلملم م ،ہللم ملململم ستملم ملململم ممل ململم ،،
 مل رلزل مظمزم زفلم
 یصنیفخ حر ،ہللسا مظم ،،
 زململم زلملم لمل زملململم زلملم لمل ستملم مظم
 زملم مومل مرملم مل رلململم زلملم موململم زلملم
 رلململم ملململم ململم ململم ململم ممل مرملم

لهيچى يىلدا مەكتەپلىرىمىز دەپمىز ، بىلىم ئىقتىساد ئىقتىساد ..

بىز ھەم يىلدا مەكتەپلىرىمىز ئىقتىساد

بىزنىڭ بىز ، بىلىم بىلىم ..

بىز ۋە مەكتەپلىرىمىز ھەم ئىقتىساد ، بىلىم بىلىم ئىقتىساد بىز

بىلىم بىلىم ، ھەم بىلىم بىلىم ، بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم

بىلىم بىلىم ، بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم

بىلىم بىلىم ، بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم ..

بىز ھەم يىلدا مەكتەپلىرىمىز ئىقتىساد

بىزنىڭ بىز ، بىلىم بىلىم ..

بىلىم بىلىم ، بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم

بىلىم بىلىم ، بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم

بىلىم بىلىم ، بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم

بىلىم بىلىم ، بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم ..

بىز ھەم يىلدا مەكتەپلىرىمىز ئىقتىساد

بىزنىڭ بىز ، بىلىم بىلىم ..

بىلىم بىلىم ، بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم بىلىم

بصلا ، بصل رصلا م بصلعل بصلرل بصل
مصوب بصلرل بصل م بصلعل بصلل بصلل
بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل

بصلل بصلل بصلل بصلل

بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل
بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل
بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل
بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل

بصلل بصلل بصلل بصلل

بصلل بصلل بصلل بصلل

بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل
بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل
بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل
بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل بصلل

بصلل بصلل بصلل بصلل

پصنفتخ مہم سلسلہ مطعہ ۱۱

باصطوٲق ٲصنفتخ لنام مطل، مكم لمانرلنا بون مہم مٲن نفعص

لطبعم مطعم ونعم و ناملن، لں قوٲنسرلں مطعم

لنلں ٲصنفتخ مہم كم وق لماملاں قوٲنسرلں نفعص

مقو لنام بلل، ٲصنفتخ مہم بلسن ممع قلانورلں مطعم ۱۱

بلم قوٲ ٲنق ماملانرلں نفعص

ٲصنفتخ مہم سلسلہ مطعہ ۱۱

مانرلںرلں ماملانرلں ونعم و مانمرلںرلں و ناملناں نفعص

مانلںٲنلںرلں مانلںرلں بللقل ماننلں انرلںرلں لمانلں، ۱۱

نعمو ملں بلم مطعم قو وق نانوئسلٲق بللم لنام ٲنعمننقو

ناملناں لنام بلل، لناملاںو مانلں لماملاق نلنلں، لں ولننلنلںرلں، ۱۱

بلم قوٲ ٲنق ماملانرلں نفعص

ٲصنفتخ مہم سلسلہ مطعہ ۱۱

ٲصنفتخ لمام لنام لنام، لناملاںو مانلںرلں ملں

ٲصنفتخ مہم مانلںرلں لمام و ناملن، قو نانوئسلٲق ملں

مانلںرلں ماملانرلں لنام ٲنعمو قوٲنرلں مانلںرلںرلں

مکمل ۱۱
مکمل ۱۱
مکمل ۱۱

مکمل ۱۱ — مکمل ۱۱

ᠠᠬᠤᠲᠠᠢᠭᠠᠭ (ax + тай + aa)   н   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)

ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)

ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)

ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa) :

ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)

ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)

ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)

ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)

ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)

ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)

ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)   ᠠᠬᠤᠨᠬᠠᠭ (ax + ын + aa)

ЦЭЦЭРЛЭГЧ

Өглөгч—Буурал өвгөн минь ээ, та юу хийж байгаа юм бэ?

Өвгөн—Харахгүй юу даа, хүү минь. Би жимсний мод тарьж байна шүү дээ.

Өглөгч—Ийм өндөр настай хүн, шатаах шахсан үдийн халуунд ингэж үйлээ үзэж байх гэж дээ. Харьж амрахгүй. Тэртэй тэргүй та энэ модны ач тусыг үзэж, ашиг шимийг нь хүртэхгүй шүү дээ.

Өвгөн—Эрхэм хүн гуай, та юу хэлнэ вэ? Урьдахь нь тарьж, хойдох нь үр жимсийг нь хүртдэг ертөнцийн жам шүү дээ. Би өөрийнхөө ганц бие, хар амиа бодолгүй энэ моддыг тарьж байна. Миний хойд үе ашиг шимийг нь хүртэнэ биз. Гэвч би энэ мод ашиг шимээ хайрлах хүртэл амьд явна гэж бодож байна шүү.

Өглөгч—Ямар сайхан үнэн үг хэлдэг өвгөн бэ? Өвгөн гуай таны хэлдэг түмэн зөв юм байна. Өндөр нас, саруул ухаан, сайхан санааг чинь магтаж, танд үүнийг бэлэглэе. (Жижиг сав дүүрэн мөнгө өгнө)

тэсэлгүй асуув.

—Тэмээ тахална! гэж өвгөн тэмээчин хариулахад тэр чихэндээ итгэсэнгүй.

—Юу тахална гэв ээ?

—Тэмээ!

—За за больж үз та. Хэзээ ширээр мал тахалж байлаа. Адуу л тахтай байдаг биз дээ. Тэгэхдээ бүр төмөр тахтай явна гээч. Тэмээг юу боллоо гэж тахална вэ? Очиж очиж ширээр шүү! гэж Хангайн зочин гайхлаа. Өвгөн тэмээчин говийн хүний ёсоор үгээ зөөж:

—Тэмээний тавхай элсэн дунд тэсдэггүй юм. Тах хэрэгтэй л дээ.

—Ха ха ха! Одоо элсэн дунд тэмээн тавхай элэгдэнэ гэж үү дээ? Нурсан зөөлхөн элсэнд тэмээн тавхай байтугай хүний хөл ч саарьтахгүй биз. Говийнхон доогтой бас тэгээд хангайхныг хэрдээ басамжилдаг байх нь ээ? гэж Хангайн зочин бухимдлаа. Тэмээчин өвгөн:

—Яалаа гэж басамжлах вэ? Говийн элсэн манхан дундуур удаан явбал юу ч тэсэхгүй. Цэвэр элс гэдэг чинь өрөвтөл хуурайтай адил. Өөх тос, хир буртаг болчихсон дээлтэйгээ элсэн дээр хэд өнхрөөд босоход л бараг шинэ болоод орхидог юм. Ер нь тэр хот газрын хими цэвэрлэгээнээс

дутахгүй л дээ. Тэмээн тавгийг ч шудраад хаячихдаг юм. Ширээр давхар тахалчихвал нэлээн тэснэ дээ гэж зугуухан ярив.

“Тэмээ тахална гэдгийг анх л сонслоо. Тэгээд бас төмөр биш ширээр тахалдаг байх нь ээ” гэж Хангайн зочин сониучлан бодсоноо:

—Элс юм цэвэрлэдэг ч юу л бол? гэв.

—Үдээс хойш энэ хойд Бөөрөгийн элс рүү очоод үзье л дээ. Наад бахиал чинь тос нэвчээд үзэх аргагүй болжээ. Бөөрөгийн элсэнд хэд алхаад цэвэрлэж ав л даа. Далимд нь би нөгөө муу солбиу хүрэнгээ тахлаад орхиё. Тэрхэн элсэн тушаа байгаа гэж тэмээчин санал болгов.

—Яршиг ч юм уу даа! Манай Хангайд бол ч өөр шүү дээ. Хэд алхаад л тошлой, үхрийн нүд, гүзээлзгэнэ... Харин энэ говьд ч жимс байтугай булгийн цэвэр ус ч олдохуйяа бэрх юм шиг дээ гэж Хангайн зочин тунирхлаа. Тэмээчин өвгөн:

—Бөөрөгийн элс хавиар хармаг ургадаг юм. Хармагны бутанд сууя. Тэр үхрийн нүд мүднээс чинь дутахгүй сайхан жимс байгаа юм. Түүж үзэхгүй юү? гэв. Жимсний сургаар Хангайн зочны сэтгэл сэргэж.

—Үнэн хэлж байна уу? Тэгвэл хоёулаа гарч салхилангаа тэр жимсийг чинь үзье. Ер нь хармаг

зармаг гэцгээгээд байдаг юм. Ямархуу эд вэ дээ!
Үзэх минь гэв.

Мань хоёр тэгээд санал нийлж, Бөөрөгийн элсэнд очихоор явлаа. Тэмээчин хөвөнтэй дээлтэйгээ, Хангайн зочин бараг чармаа нүцгэнээрээ явжээ.

—Хангайг бодвол шумуулгүй нь харин сайхан юм гэж Хангайн зочин олзуурхлаа. Удалгүй тэд Бөөрөгийн элсэнд хүрлээ.

—За энэ элсэн дундуур туучаад үз. Наад муу бахиал чинь цоо шинэ болоод л гараад ирнэ. Би тэр солбиу хүрэнг бариад ирье. Тэр сондуулын цаана байж байна гэж тэмээчин өвгөн хэлэв. Хангайн зочин давсарсан цас мэт нургилсан шар элсэн дундуур нааш цааш явж, гараар цацаж, нуруугаар хөлбөрч дураараа хэсэг зуур аяглав. Төдхөн солбиу хүрнээ хөтлөөд өвгөн ч ирлээ.

Хоёул хамжин тэрхүү солбиу хүрэн атыг ширээр тахлав. Тавхайн гадуур нь хэлбэсэн ширэн тахаа өмсгөж бүдүүн тэвнээр сүвэлсэн шөрмөсөөр тавхайтай нь оёж бөхөлснөөр тэмээ тахлах ажил дууслаа. Дараа нь хоёул хармаг жимс түүхээр болжээ. Элсэн дундуур туучиж бутнаас бут дамжин явсаар байтал Хангайн зочны гутлын хоншоор, зулаг нь үнэхээр зүлгэгдэн цэвэршээд

иржээ.

—Элс чинь нээрээ л халгаатай говийн эд юм байна даа гэж Хангайн зочин сая л зөвшин ярив.

Хоёул хармаг түүж эхэллээ. Нар хурцаар шарж, Хангайн зочны нүцгэн биен дээгүүр хөлс урсан цувж, Говийн тэмээчин сэтгэл өег байлаа. Тэгтэл Хангайн зочин орь дуу тавьж зүүн гараа алгадан чарлав. Тэмээчин өвгөн цочин босч гүйж хүрвэл Хангайн зочны зүүн гарын булчин дээр зэс өнгөтэй эрхий хуруун чинээ том цох хорхой наалдсан байлаа.

—Хүүе, хүүе битгий цохиж сандраа. Наадах чинь цоцоовол салдаггүй юм. Аргаар салгах учиртай! гэж тэмээчин өвгөн хэлээд бүснээсээ хэт авахаар тэмтрэн байтал Хангайн зочин айсандаа өвгөний үгэнд орсонгүй, нөгөөх цох хорхойг гараар авч шидэхээр зулгааж эхлэв.

—Хүүе, болохгүй. Аргаар авдаг юм. Хүчээр салгавал шархалж баалаад сүйд болно! гэж өвгөн хэлээд хэтээ гарган цахих зуур Хангайн зочин тэсч чадсангүй нөгөөх цохыг хүчээр угзран авч хаяв. Булчин дээрээс нь цус урсан элсэн дээр дуслав. Зэсэн улаан хөлөө арзайлгаад эрхий хуруун чинээ цох мөн л элсэн дунд ойчив. Тэгтэл мань Хангайн зочны баруун гар дээр бас нэг

хөмрөг шигдэн суугаад хазахыг өвгөн харав. Хангайн зочин орилон тийчлэв. Өвгөн хэт цахиж асаасан уулаа унгатгаж нэг гараар зочны баруун шууг атгаж нөгөөгөөр унгадах уулыг барьж хөмрөг цохын нуруун дээр төөнөв. Цох ч өөрөө хөсөр ойчлоо.

—Яасан аймаар хорхой вэ? Юу гэдэг юм бэ? гэж Хангайн зочин гайхан шүүрс алдав.

—Хөмрөг гэдэг цох. Хазахаар нь хүч хэрэглэвэл салдаггүй, салгавал баалж шархлуулдаг. Харин хүж юмуу галаар төөнөвөл аяндаа өөрөө салаад гэм халгүй өнгөрдөг юм. Одоо зүүн гар чинь баална даа. Гурилаар хөхүүлэхээс биш! гэж тэмээчин өвгөн хэлэв.

Зэсэн өнгөт хөмрөг цохыг Хангайн зочин элсэнд зүлгэгдсэн гутлаараа бяц гишгэлээ.

• 190 •
• 190 •
• 190 •

• 190 •
• 190 •
• 190 •

• 190 •
• 190 •
• 190 •

• 190 •
• 190 •
• 190 •

• 190 •
• 190 •
• 190 •

• 190 •
• 190 •
• 190 •

• 190 •
• 190 •
• 190 •

• 190 •
• 190 •
• 190 •

• 190 •
• 190 •
• 190 •

• 190 •
• 190 •
• 190 •

ЧАМДАА

Р • Чойном

Гэрэлт цагаан царайг чинь
Гэтэж нууж хааяа харахад
Гээгээд олоогүй амьдын жаргал минь
Гэв гэнэхэн үзэгдэх шиг болох юм.

Тормолзон харах нүдэнд чинь
Тоотой насны минь алтан өдрүүд
Тоонотой гэрийн амьдрал цэнгэл
Тодрон тодрон ирэх шиг болох юм.

Ямархан нутгийн тэнгэр доор ч
Янагхан хайрын амьд эрдэнийг
Халхын шүлэгч гартах ерөөлийг
Хаа холоос өвөрлөн төрсөн бол?

Уулын хормой, Туулын хөвөөнд
Унаган мөрөө гаргахаас эхлээд
Учран золгох өнөөдөр хүртэл
Урт нь эс ч ээдрээнт замаар

Заяаны намайгаа эрсээр ирсэн
Жаахан хөлд чинь би хайртай

Амрагаа хуурвал би энэ хөлөөр чинь
Аман дээрээ гишгүүлэхэд бэлхэн!

Зуурдын үхлийг тойрон тойрон
Зууны газраас биесээ эрэхдээ
Амраг жаргалын шидэт дарсыг
Асгалгүй өргөсөөр явж

Учралын дайсанд хугалуулаад тэссэн
Уяхан гарт чинь хайртай

Эцсийн удаа аз жаргалаар амьсгалж

Энэ гар дээр чинь нойрсохыг хүснэм

Тэмдэглэлийн дэвтэрт энэ шүлгийг

Тэнгэрийн дуутай хольж бичлээ

Залуу цагийн минь шүлэг шиг бороо

Зам татуулан асгарч байна

Амраг минь чи бид хоёрын

Амьдралын минь дуут бороо

Аргагүй дөхлөө, удаан ган тайлж

Ахиад хэнз зунаар цэцэглэнэ

Хүний жаргалд хүн жөтөөрхөж

Хүйтэн үер урсгах нь зайлшгүй

Үзэсгэлэнт хөмсгөөр чинь хөөрөг тавин

Үерлэсэн урсгалыг гатлаад гарна

Аль ч хааны баталгаагүй хуулиар

Амьдралын хяслан биднийг цагдаж

Хүслэн хайрын минь отгон гал уруу

Хүйтэн ус цацаж магадгүй
Улсаас гуйгаагүй шинэ амьдралын
Ууган хуулийг хоёулаа зохиож
Улаан уруулаар чинь тамга даруулж
Урдаас нь тулгаад ялж гарна
Батноровын уйтгарт гацааг
Баяртай гээд үлдээхийн цагт
Энхрий хайрынхаа өчүүхнийг ч гэсэн
Энд харин үлдээчхэж болохгүй...

علم ٦ فو و ٧

١ • علم

١. علم ٦ فو و ٧
٢. علم ٦ فو و ٧
٣. علم ٦ فو و ٧
٤. علم ٦ فو و ٧
٥. علم ٦ فو و ٧
٦. علم ٦ فو و ٧
٧. علم ٦ فو و ٧
٨. علم ٦ فو و ٧
٩. علم ٦ فو و ٧
١٠. علم ٦ فو و ٧
١١. علم ٦ فو و ٧
١٢. علم ٦ فو و ٧
١٣. علم ٦ فو و ٧
١٤. علم ٦ فو و ٧
١٥. علم ٦ فو و ٧
١٦. علم ٦ فو و ٧
١٧. علم ٦ فو و ٧
١٨. علم ٦ فو و ٧
١٩. علم ٦ فو و ٧
٢٠. علم ٦ فو و ٧

ДОРЖСҮРЭНГИЙН НОЙР ХУЛЖСАН НЬ

(Шог өгүүллэг)

Ч • Чимид

«Үгүй ганц тэнэгдвээ, ийм юм болох гэж байх уу даа» хэмээн бодох бүр Доржсүрэн өөрөө өөртөө уурлаж орон дотроо хий хөлбөрсөөр байлаа. Юун нойр, юун зүүд! Нүд хамхилаа ч тэр доороо хар дарж хамаг биеийн хүйтэн хөлс дааварлан сэрэх ажээ.

Орой нь Доржсүрэн ажлаасаа ирээд,

—За Хандаа хоёулаа өнөөдөр Паламынд очно байгаа. Нэгдэж ирэхэд хагас сайн өдөр ч байна. Хоёрдож ирэхэд ойрдоо та хоёр үзэгдэхгүй их зантай болчихож гээд л үг хаяад байна лээ цаадах чинь гэхэд Ханд,

—Тэгвэл ч тэгье. Уг нь субботник хийчихсэн улс амармаар л байна гэжээ.

Паламынд очиж хууч хөөрч бэлэн хоол «буудахаас» гадна нормтой юм шиг оногддог ганц шил юм ч лав даа гэж бодохоос Доржсүрэн

эхнэрээ яаруулсаар үс гэзгийг нь ч олигтой янзлуулсангүй дагуулан гарчээ.

Нээрээ ч бүх юм санасанчлан бүтэв. Палам, Доржсүрэн хоёр шилтэйгээсээ балгаж, шилбэтэйгээсээ баагиулж, хөрчихсөн баншнаас нэг хоёр сэрээдэж байх үед, хоёр эхнэр нь аль хэдийн нөгөө өрөөнд орж, Цэндсүрэнгийн хийсэн дан дээл, Цэвэлсүрэнгийн авсан даавуу шаавуу, Оюунсүрэнгийн сам шүүр, Отгонсүрэнгийн малгай толгойн тухай уламжлалт яриагаа дэлгэжээ.

Палам, Доржсүрэн рүү тонгойж,

—Чи дуулсан биз дээ, өвгөн чинь сая донгодуулчихсан шүү дээ гэж шивнэн хэлэв.

—Үгүй шүү, юу болоо вэ?

—Эртээд манай шеф сургуулийн захирал утасадлаа. Манайхан хаягдал цуглуулах гэсэн юм, танай контор барьж ашиглалтанд оруулах гэж байгаа хоёр барилгын хавилдуу субботник хийвэл яана гэж байна. Шеф хойно доо, тэг л гэж орхихгүй юу. Энэ муу тэнэг толгой.

Тэгээд?

Тэгээд яах вэ дээ, тэд субботникоо хийсэн л юм байх. Хэд хоноод нөгөө захирал нь дахиад утасаддаг байна.

—Манай сурагчдын байгуулсан үзэсгэлэнг

үзэхгүй юу гэж байна. Шеф хойно яах вэ, яваад л очлоо. Үгүй тэгсэн чинь зөндөө хүн ирчихжээ!

Манай барилгын талын дарга нар ч байна, намын хорооныхон ч байна, сонин сурвалжлагч ч байна, нөгөө гялсхийдаг аппаратаа зүүчихсэн зурагчид ч байна...

Хүүхдийн зураг, нэхмэлийн л үзэсгэлэн биз, юун ч сүртэй их улс цуглаа вэ дээ гэж би бодож л байлаа.

Тэгсэн чинь үзэсгэлэн нээх болов. Нэг өрөөнд орсон чинь гөлмөн төмөр дөрвөлжлөн хураасан харагдана. Модон хайрцагуудад төрөл бүрийн хадаас байлаа. Ер нь нэг өрөө дүүрэн л юм үзэгдэв. «За энэ чинь юу билээ» гэж бодож амжаагүй байтал тайлбарлагч хүүхэн цор цор гээд л ярьж гарлаа шүү.

—За юу гэж ярьдаг билээ?

—Яахав, тэр их төмөр, хадаас, тоноглол чинь манайхан ажилчдын хаяж зэврүүлсэн материал. Байшингаа барьж гүйцээд орхиод явчихсан хамаг юм нь байхгүй юү...

—Үгүй ер!

—Тэр байтугай манай нарийн бичгийн даргын гээчихсэн хэлхээтэй түлхүүрийг хүртэл олоод тэр үзэсгэлэндээ тавьчихсан байсныг яана! Би тэр

үзэсгэлэн дээр нь ямар шүү нүүр царайтай ямар шүү амьтан байсныг яриад яахав. Бас тэгээд багш нь ингэж байхгүй юу: «Манай хүүхэд ч яахав, төмөр цуглуулсан болоод энд дандаа төмөр хэрэглэл байгаа юм, түүнээс биш бусад материалыг цуглуулсан бол энэ үзэсгэлэн ч энэ өрөөнд байтугай манай сургуульд багтахгүй юм болох байсан» гэж байхгүй юу...

Нэг үгээр хөөрөхөд донготой л саллаа даа...

Паламыг ингэж ярихтай зэрэг Доржсүрэн маргаашийн ням гаригт өөрийнхөө аж ахуйн хашаанд хаягдал цуглуулах зөвшөөрөл сургуулийн хүүхдэд өгснөө санаад ум хумгүй тэднийхээс явав.

Шилтэй юмаа ч барсангүй, шилбэтэй тамхиа ч гүйцээсэнгүй, хоёр эхнэрийг ч олигтой яриулсангүй... тэгээд л «хэд хоногийн дараа ямар үзэсгэлэнд уригдах бол» гэж бодохоос нойр нь хүрэхгүй хөлбөрөн хэвтэж байгаа нь энэ билээ.

ХАЛТАР ИШИГ

Ц • Дамдинсүрэн

Халтар ухна ишиг
Хашаанаас нэг өглөө
Ханхалзах эвэртэй болоод
Данхалзан гарч ирэв.

Ямаанд эврээс илүү
Ямар чимэг байх вэ?
Ясан сайхан юм гэж
Ямаа бүр сонирхов.

Хачин сайхан эвэр гэж
Хамаг ишиг магтав.
Хайр магтаалын хариуд
Халтар ишигний хэлсэн нь:

«Хурмаст тэнгэрийн хайрласан
Хурц энэ жадаараа
Дээд тэнгэрийн соёрхсон
Дэргэр энэ эврээрээ

Сэртгэр муусайн ишигний
Сээр хүзүүг булгалж

Сэмж гүзээг хагалж
Сэвсийг гоожтол мөргөнө.

Хоёр эврийн загатнасан
Хорыг гаргая»гээд,
Хавьтсан ишгийг халдаж
Хамаг ишгийг мөргөв.

Өдөр ирэх бүр
Өнөөх гайхал догширч
Хөх ишиг бүгдийг
Хөнөөж зовоох болсонд
Хамаг ишиг цугларч
Халтар ишгэнд хэлжээ:
—Хайрт ах минь номхорч
Хатгаж мөргөхөө боль доо.

Хар нохой хэдийгээр
Арваад гөлөг гаргавч
Харилцан хэрэлдэх учраас
Хамтран өсөж чаддаггүй.
Хонин сүрэг хэдийгээр
Хоёр хурга гаргавч
Хоорондоо эвтэй учраас
Мянга түмээр өснө.

Ямаан сүрэг бид нар
Ярдаг нохойг дууриахгүй
Хун хонийг дууриаж

Хувиа сахиж явцгаая.

Эвлэвэл бүтнэ

Ховловол гутна гэсэнд

Ухна ишиг тэдний

Учиртай үгийг авсангүй,

Урьдаас улам илүү

Уур хилэн бадруулж

Эртнээс нэн илүү

Элдвээр хараан загнаж

—Бор ишгээр

Борвио долоолгоно.

Хүрэн ишгээр

Хүзүүгээ маажуулна.

Саарал ишгээр

Сахлаа илүүлнэ.

Муусайн ишигний

Мухар толгойг хагална гээд

Учиргүй их хашгартал

Ухна ишигний толгойд

Утас шиг юм тасарч

Урт эвэр нь ойчив.

Хойно учрыг мэдвэл

Хоньчин хүүхэд тоглож

Хөсрийн хоёр эврийг

Хөдөөнөөс олж авчраад

Сагсуу ишигний толгойд
Сагалдрага утсаар уясан нь
Санамсаргүй их ангайхад
Сая тасран унажээ.

Зүүмэл эвэртэй байхдаа
Зүрх нь сагсайдаг ишиг
Жинхэнэ эвэр нь ургавал
Жигтэй юм болно доо.

Яршигт энэ хэрэг
Ямаанд тохиолдсон нь яамай даа
Хэрэв хүнд тохиолдвол
Хэцүү хэрэг болно шүү.

تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن
 پەلەن پەلەن ۋە پەلەن پەلەن پەلەن پەلەن ..
 پەلەن پەلەن پەلەن پەلەن پەلەن پەلەن
 پەلەن پەلەن پەلەن پەلەن پەلەن پەلەن
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن ..
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن ..
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن ..
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن ..
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن

تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن ..
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن ..
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن ..
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن
 تېمپلېنېسټېر ۋە پوقن پەلەن پەلەن پەلەن ..

سپريون پاران ڪيل سنڌي ۾

پڪڙيل ڪتاب ۾

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

ڪتاب ۾ ڪي به ڪا به

GMT (Greenwich Mean Time, GMT)

NATO (North Atlantic Treaty Organization)

ТАСС (Телеграфное Агентство Советского Союза)

ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ : СССР (Союз Советских Социалистических Республик)

ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ ᠠᠨᠨᠢᠨᠢ ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ ᠠᠨᠨᠢᠨᠢ ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ

(цаг) м (метр)

ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ : г • м (гэх мэт) ш (ширхэг) х (хуудас) т (тонн) км (километр) г (грамм) ц

ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ ᠠᠨᠨᠢᠨᠢ ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ ᠠᠨᠨᠢᠨᠢ ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ

10—р сар (аравдугаар сар) ш/х (шуудангийн хайрцаг)

хичээл)

ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ : БЧ (байлдагч) ХЧ (хошууч) н—р (нөхөр) р—н (район) 9—р хичээл (есдүгээр

4. ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ ᠠᠨᠨᠢᠨᠢ ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ ᠠᠨᠨᠢᠨᠢ ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ

док (доктор) проф (профессор) жиш (жишээ) төг (төгрөг) мө (мөнгө)

ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ : МОНЦАМЭ (Монголын Цахилгаан Мэдээ)

ᠮᠤᠩᠭᠣᠯᠤᠯᠤᠰ

ХОЁР ЦАГААН ЮМ

Ц • Дамдинсүрэн

Зуны халуунд Говь — Алтайн сүрлэг хяраар цагаан цас бууралтаж байна. Ар талаар нь ургасан бага сага тахир яргайгаас өөр ой мод, өвс ургамал бараггүй. Баргар их хадан оргил тэнгэрийг хатгаж үргэлжлээд, завсраар нь харанхуй хавцал бүрэлзэж байна. Сэрвийсэн сэхийсэн өндөр оргилуудыг ажиглахад үр ач нартаа уурлаж загнах занчихыг завдаж байгаа зэвхий царайтай буурал өвгөн шиг харагдах тул аргагүй сүрдэж ямарч хүний зүрх шимширч, сэтгэл ширвээдэж царай барайх юм.

Газрын сүрлэгээс гадна, замын бэрх нь даанч хэцүү юм. Зам бэрх учраас нутгийн ардад тэрэг байдаггүй. Юмаа малын нуруунд ачиж нүүдэг байна. Уулыг хөндлөн давахад бас гайгүй, харин уулын энгэрээр нь олон сархиаг хижиж явахад тун хэцүү байдаг юм. Тэр жил би Говь-Алтайн өврөөр олон сархиаг хижиж өртөө улаа хэрэглэж,

албан хэргээр нэг явж билээ. Цавчим хяр, гүн жалга хоёр ээлжилж гарын хуруу шиг буюу дээлийн хуниас шиг байх юм. Нэг хянгыг мацаж авирч арай гэж давахад цаана нь гүн хавцал харагдах юм. Гүн хавцлын хайрга чулууг бүдчүүлж байж арай гэж гатлахад бас нэг цавчим эгц хяр тулгарах юм. Нарийн харгуйгаар хадан дундуур ингэж өгсөх уруудах гэдэг мөн ч хэцүү байлаа.

Зуны нажир халуун цаг юмсан. Хөх тэнгэрт алтан нар гялалзаж байлаа. Гэвч тэнгэрийн доор үрчгэр Алтайн баржгар хад арзайж миний сэтгэлийг гуньхруулж байв.

Замын бэрхээс биеийн хүч тамир шавхагдаж бүр ядарч байлаа. Өгсөх уруудах эгц буюу нарийн хавцал газар би мориноос бууж явган явсаар байгаад сүүлдээ бүр их ядарчлаа. Харанхуй халилын ирмэгээр явахад зүрх агшиж, толгой эргэх юм. Миний улаач хашир өвгөн аав ажиггүй түрүүлээд л шогшоод байх юм. Би түүнээс хоцрохгүйг хичээх хэрэгтэй байлаа. Уул хаднаас айж байна ч гэж хэлэлтэй биш, унасан морин дээрээ тогтож чадахгүй нь ч гэж хэлэлтэй биш. Би ч тэгээд хадан дундуур, халилын ирмэгээр өөд уруугаа явж жаахан сурлаа. Бас их зүдэрсэн

учраас ямар ч хэцүү газар дайралдлаа ч гэсэн мориноосоо буухаа болиод эмээлийнхээ бүүргийг л чанга атгаж явдаг боллоо.

Наранд улайдсан хүрэн чулуу, бараан уулыг харсаар яваад нүд их чилж байлаа. Нэг ч цайвар өнгөтэй юм дайралдахгүй юм. Ядахдаа ганц ширхэг ногоон өвс буюу бөөн цагаан чулуу ч дайралддаг болоосой гэж бодогдож явав.

Гэтэл миний санасныг дагасан юм шиг бидний чанх доор цавчим хавцлын ёроолд нарийн булгийн хөх ус жирэлзэн урсаж, цэнхэр торгон утас шиг зурайж, түүний хөвөөгөөр зүлгийн ногоо цоо шинэ хамба хилэн шиг эмжиж ургасан харагдлаа. Тэр ногоон зүлгийн дунд лавай шиг хоёр цагаан юм харагдав. Урьдын өвгөдийн ярьдаг, уул хаданд нуусан морин толгойн чинээ молор эрдэнэ гэдэг энэ биш байгаа гэж миний санаанд орж ирлээ.

Хүрэн хадан уулын завсарт байгаа тэр хөх ус, ногоон зүлэг, цагаан чулуу гурвуул нийлж үзэсгэлэн сайхан зураг буюу хээ угалз шиг харагдав. Гуньхарсан санаа арилж гиюүрсэн сэтгэл сэргэж, миний бие ч хөнгөрөх шиг боллоо. Тэнд шууд хүрээд очиж арай болохгүй. Бидний доор халти гишгэвэл унах халил хад байна. Гэвч хавцлыг аятайхан тойроод явбал тэр ус чулуунд

хүрч болмоор шиг санагдаж байв.

Өвгөн улаачид:

—Тэр усны дээр очъё гэж би хашгаран хэлэв. Өвгөн царайгаа барайлгаж гараараа зангаж тийшээ очиж яасан ч болохгүй гэж мэдэгдээд амандаа нэг юм дүнгэр дүнгэр уншихаас өөр хариу юу ч хэлсэнгүй. Бодвол тарни уншиж байх бололтой. Энэ аймхай өвгөнийг ахиж гуйгаад дэмий гэдгийг би мэдлээ. Ганцаараа тийш явъя гэсэн ч зам харгуй мэдэхгүй болохоор аргагүй өвгөнөө дагаад л гэлдэрч явлаа. Аюултай замаар арай гэж явахдаа би өрөөсөн нүднийхээ булангаар тэр үзэсгэлэнт гурван юмыг ажиглаж явав. Нарийвчилбал хоёр цагаан юмны нэг нь дүгрэг, нөгөө нь гонзгой юм. Дүгрэг нь усны ойр байх ба нөгөө гонзгой нь түүнээс жаахан дээр налуу хажууд байна. Сайн хараад ирэхлээр тэр хоёр цагаан юмнаас гэрэл цацарч байх шиг байна. Энэ ч лав учиртай юм даа гэж би бодов. Нээрээ энд эрдэнэ байгаагаас зайлахгүй. Тэгээд энэ өвгөн надад хэлэхгүй намайг сүрдүүлэн айлгаж энэ эрдэнийг үзүүлэхгүй өнгөрүүлэх гэж байна гэж бодогдов. Эсвэл ямар айхавтар чөтгөр шуламтай энэ тэр гэж ярьдаг газар юм болов уу гэж бас эргэлзэж байлаа. Би тэнд очихсон гэж их бодоод замаа жаахан

уужрахтай зэрэг өвгөнийг гүйцэж очоод:

—Тэр цагаан юм юу вэ? Өвгөн гуай хэлж өгөөч гэж гуйсанд, өвгөн нүүрээ үрчийлгэж намхан дуугаар:

—Байз байз хүү минь, түүний тухай энд ярьж болохгүй. Түүнээс далд ороод хэлж өгье гээд амандаа бас л ном уншиж залбирсаар байна.

Энэ өвгөн ч намайг тэнд яагаад ч дагуулж очихгүй нь дээ гэж миний зориг мохож байлаа. Ганцаараа явна гээд зүтгэхэд ч бас хаашаа юм даа гэж эргэлзэж явна.

Тэгээд жаахан явж байтал хоёр цагаан юм ч далд оров.

Зам ч нэлээд уужирч хоёр хүн зэрэгцэж явж болохуйц боллоо. Тэгэхэд өвгөн улаач ийш тийш эргэн тойрон харж тэр хоёр цагаан юмыг харагдахгүй болсон гэдгийг магадалж мэдээд шившиж явсан тарни уншлагаа аажимхан дуусгаж, цагаан юмны учрыг надад хэлж өгөв.

Түүний ярьсан нь: Манай нутагт Гомбо гэж залуу хархүү байсан юм. Эцгээсээ өв хөрөнгө нэлээд хэдэн малтай үлдсэн юм, Үхэр, хонио эх нь малладаг байлаа. Хэдэн адуугаа Гомбо өөрөө малладаг байлаа. Маллах ч юу байх вэ, тамладаг байсан юм. Хэдэн унаанд нь нуруутай туруутай юм

нэг ч байгаагүй. Арьс яс болсон хэдэн юм байж байгаад үрэгдсэн дээ. Хэдэн адуугаа дуусгаад үхэр, хониор хүнээс унах морь худалдаж авдаг боллоо. Гомбо шазвалзсан догшин ууртай амьтан сан. Унаж яваа мориныхоо толгой уруу үргэлж ташуураар зодож явдаг хүн сан. Морийг их муухай эдэлдэг учраас морины заяаг гомдоосон юм гэдэг. Түүнд ер нь унаа тогтдоггүй сан. Нэг юм олж аваад унахад тэр нь чононд идэгдэх, эмгэг өвчнөөр үхэх, алдагдах зэргээр заавал үрэгддэг байв. Манайхны Жамбал гэдэг хүн түүнд хөгшин цагаан морь худалдсан юм. Гомбо тэр морийг толгой уруу нь цохих зэргээр алхиж тамлаж байхыг үзээд Жамбал, яах ч гэж морио Гомбод худалдлаа гэж гэмшиж байсан. Тэгээд буцааж авъя гэхэд Гомбо өгсөнгүй. Гомбо өөр унах морьгүй болохоор яаж буцааж өгөх вэ дээ. Тэр цагаан морь бас л удалгүй үхэж үрэгдсэн байх. Гомбод ташуур ер тэсдэггүй байсан. Хятадын сайн хулсан ташуур ч олон жил эдлүүлдэг эд дээ. Тэгэхэд Гомбо хятад хулсан ташуурыг хагас жил хүргэхгүй бяц цохидог байсан. Тийм өөдгүй хүн байсан юм. Гомбод морь худалдах хүн ч олдохгүй болов. Нэг хоёр өдрөөр ч гуйж унах морь түүнд олдохгүй болов. Хэн морио түүнд тамлуулъя гэж

бодох вэ! Гомбо хэдэн жил морьгүй явган явдаг байв.

Наадам найр болоод залуучууд морьтой давхиж явахад Гомбо явган алхаж байдаг болов. Баахан хаширч гэмшсэн байдалтай явдаг болов.

Хэдэн жил болсон хойно, Гомбо гэнэтхэн нэг буурал морьтой боллоо. Тэр морийг хэнээс авсныг мэдэхгүй. Түүний өөрийнх нь хэлэхээр бол хол замын аянчнаас авсан гэдэг байлаа. Тэр нь ч үнэн байж болох юм. Түүний тэр буурал морь нүцгэн газраас ч өвс олж иддэг, хуурай сайраас ч ус олж уудаг, жигтэйхэн бөх номхон сайхан морь байв. Тэгээд Гомбо маань сайхан буурал морь унаад ханхалзаж явдаг болов. Нутгийн өвгөд хөгшид Гомбод хэлдэг байлаа:

—Одоо чи сайхан морьтой болжээ. Энэ морио л хайрлаж эдэл гэцгээв. Би ч гэсэн Гомбод бас хэлсэн юм:

—Эр хүнд мориноос илүү сайхан хань ховор байдаг. Чи явган явж хаширлаа шүү дээ. Одоо ухаа орох цаг болжээ. Урьдантайгаа адил томоогүйтэж мориныхоо толгой түрүү рүү учиргүй битгий балбаж бай. Морио сайхан арчилж яв гэж байгаад сургаж л байлаа.

Гомбо ч «за, за»гэдэг байлаа.

—Би одоо биеэ засаж авахыг бодъё. Энэ буурал морио нүднийхээ цэцгий шиг хайрлаж эдэлнэ гэж бидэнд ам тангаргаа өгсөн юм.

Гомбо ч нээрээ засарсан юм шиг байлаа. Буурал морь нь нэлээд өнгөлөг сайхан, бүтэн хөл нуруутай явдаг байв. Гомбо мориндоо гамтай болж гэж хүн ярьдаг байв. Эх нь анхандаа Гомбын ташуурыг авч нуугаад өгдөггүй байсан гэдэг. Сүүлдээ хүүгээ засарч хүмүүжсэнийг мэдээд ташуурыг нь өгчээ. Гомбо эзгүй газар мориныхоо толгой уруу хааяа цохидог байсан байх. Гэвч хүний дэргэд морио зодож цохихгүй, хайрлан хамгаалж явдаг болов. Түүнийг «засарч» гэж бид нар магтацгааж байв. Гэтэл гэнэт нэг булай хэрэг гараад ирэв. Гомбо нэг өглгөө морио хазаарлах гэсэнд яагаад ч юм мэдэхгүй морь нь хазаарлуулж өгөхгүй байж гэнэ. Тэгэхлээр Гомбын уур гэнэт хүрээд, бүдүүн ташуураараа морины толгойг цохижээ. Гай болж ташуур нь морины нүдэн дээр тусаад өрөөсөн нүдийг нь хага цохичихжээ. Гомбо их гэмшиж «энэ муу ёрын баруун гараас боллоо» гэж баруун гараа зүүн гараараа зодож байсан гэдэг. Тэр нь ямар тус болох вэ! Морь нь тэгээд өрөөсөн нүдгүй болсон юм. Буурал морь нь ташуур мод гозолзохтой зэрэг далдирч үргэх ийм зантай

болжээ. Гомбо өрөөсөн нүд сохор буурал морио бас нэг хоёр жил унасан байх.

Зургаа долоон жилийн урьд нэг зун сумын наадам болсон юм. Наадамд очих хэдэн залуус энэ нарийн харгуйгаар цувалдан явж байжээ. Хамгийн түрүүнд нэг хүн, түүний дараа Гомбо буурал морьтойгоо явж байжээ. Гуравдугаарт манай нутгийн Буян гэдэг хархүү уургатай явж байжээ. Замын хавцалд уургыг гартаа эгэлдрэн чирж болохгүй учраас уургаа морин дээрээ гартаа барьж явсан юм гэнэ. Буяны уургын сүүдэр Гомбын буурал морины толгой дээр тусахтай зэрэг, ташуураар толгой уруу нь цохих гэж байна гэж далдираад, өрөөсөн нүд нь сохор юм болохоор замын ирмэгийг харсангүй халтирч, Гомботойгоо хамт өнхрөн нисэж үхсэн юм. Тар няр хийгээд л, дөрөө нь хангинаад л, бүдүүн чулуутай дээр доороо ороод л өнхөрч ойчсон юм гэнэ билээ. Бурхан минь. Түүнээс хойш нэлээд жил өнгөрч, Гомбын гавал буурал морины толгойн яс хоёул гялалзаж хэвтсээр байна. Өнөөх хоёр цагаан юм чинь тэр шүү дээ. Нэг сонирхолтой нь, хоёр толгойн ясны байгаа газраас уг нь Гомбо нэлээд цаана унаж үхсэн юм гэдэг. Эмээл хувцасны үлдэгдэл нэлээд доор цаана байна. Ганцхан хоёр

толгой нь газрын өөд урсгалыг өгсөн дээшилсээр байгаа юм гэдэг. Морины толгойн яс нь Гомбын гавлаас зугатааж далдиран сайн язгуурт амьтны яс болохоор өөд өгсөн зайлахад, Гомбын гавал түүнийг хөөж ойртоод байдаг гэж хүн ярьдаг юм. Үнэн ч байж магадгүй. Муу хүн гэдэг үхсэн хойноо ч хортой байдаг шүү.

Энэ устай хагдтай газар урьд айл амьтан нутаглаж байсан юм. Гомбыг үхсэнээс хойш хүн амьтан энд ойртохоо больжээ. Амьтан хүн ойртвол хорлож мэднэ. Би их зэвүүцдэг юм. Түүний бузар ясыг харагдаж байхад би танд учрыг нь яриагүй юм гэж өвгөн яриагаа дуусгав.

Өвгөн морио давираад шогшиж эхлэв. Би дагаад л явлаа. Өвгөн нэг ч үг дуугарахгүй явсаар дараагийн өртөөн дээр ирсэн билээ. Өвгөний яриг сонсоод тэр сонирхолтой цагаан юм бол гашуудалтай ба сургаалтай нэг явдлын дурсгал байна гэж мэдэв. Түүнээс хойш би морины толгой байтугай гуяыг ч ташуурдахаа болгоомжилдог болсон.

Малыг муухай эдэлдэг хүнийг хармагц Алтайн хүрэн хад, нарийн харгуй, харанхуй халил, хоёр цагаан юм зэрэг санагдах болсон юм. Өвгөний ярьсан зүйл мэр сэр нэмэртэй байж болох

боловч, гол зүйл нь гарцаагүй үнэн баримттай хэрэг юм. Малчин ардууд морь малдаа их хайртай байдгийг өвгөний яриа ч тодорхойлж байна.

מִיָּמִינָה : מִיָּמִינָה סֵקֻנְדָּה מוּזֵיָּה קְלֻב גְּרֻפֵּי
מִיָּמִינָה . . .

2. מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה וּ מִיָּמִינָה וּ מִיָּמִינָה . . . מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . .

מִיָּמִינָה : חֵימִי קוֹנְטוֹר קוֹמְפָּאנִי טֵלֵפּוֹן מֵדָאָלֵב פָּאָסְפּוֹרְט סוֹרְט קָאָרְט פּוֹנְד

מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . . מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . .

מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . . מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . .
מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . . מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . .
1. מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . . מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . .

מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה

מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . . מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . .

מִיָּמִינָה . . . מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . . מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה מִיָּמִינָה . . .

БИ МОНГОЛ ХҮН

Ч • Чимид

Аргалын утаа бургилсан
Малчны гэрт төрсөн би
Атар хээр нутгаа
Өлгий минь гэж боддог.
Цэнхэр манан суунагласан
Алсын бараа ширтээд
Цэлгэр сайхан нутгаа
Сэтгэл бахдан харахад
Үлээж байгаа салхи нь
Үнсээд байгаа ч юм шиг
Өршөөлт ээжийн минь гар
Илээд байгаа ч юм шиг
Энэрэнгүй сайхан санагдахад
Элэг зүрх минь догдолж
Хосгүй баярын нулмис
Хоёр нүдийг минь бүрхдэг.
Өргөн сайхан нутгийнхаа
Өвчүүн дээр нь төрөөд
Өнөр уудам талынхаа

Өнгөт амьдралын төлөө
Амь биеэ зориулдаг
Ариун нандин заншилтай
Өвгө хөгшид дээдсийн минь
Үрээ гэж найдаад
Үлдээж надад өгсөн
Өнөр монгол орны
Нар нь намайг гийгүүлж
Нарийн салхи нь үлээж
Намираа хур нь тэжээж
Найртай сайхан орон минь
Надтай хувь нэгтэй байдаг тул
Унасан энэ нутгаа би
Өөрийн бие шиг хайрлаж
Угаасан тунгалаг мөрнөө би
Эхийн сүү шиг санадаг.
Энэ нутагтаа би эзэн нь юм.
Энхрийлэлд нь өссөн хүү нь юм.
Ирээдүйг нь түмэнтэйгээ босголцох
Их үүрэг хүлээсэн юм.
Хэрэв хүн, эх орноо
Хамгаас хүндтэй гэдэг бол
Хээр тал нутгаа
Юунаас ч илүү санадаг бол
Ажиллах хөдлөх бүрдээ

Ард түмнийхээ төлөө бол
Алхах гишгэх болгондоо
Аугаа орныхоо төлөө бол
Алтан шороо уруугаа дайрсан
Атаатны хорт сумыг
Аюуш шиг цээжээрээ таглан
Амиа өгөхөөс буцдаггүй бол
Энэ хүн монгол хүн
Эх орондоо хайртай хүн.
Энэ хайр нь монголчуудад
Эртнээс хэвшсэн хайр гэнэ.
Би монгол хүн болохоор
Биндэръяа нутгийнхаа төлөө
Бие амь, бүх насаа
Авч байгаа амьсгаагаа
Оргилж байгаа зоригоо
Алиныг нь ч хайрлалгүй зориулдаг.
Төрөлх нутгаа гийгүүлсэн
Нарны туяанд хайртай би
Түвшин талдаа цууриатсан
Эгшигт дуунд дуртай би
Ханагар чөлөөт нутгаа
Харах тутмаа баясаж байна
Халуун амиа дүйхгүй
Зүтгэх зориг нэмэгдэж байна.

یخضم یلم سورلخرلم تسلمن ل نلم ۰۰
 وب یسننم رهلم هلم
 وسلمنن ل یخضم م لمل حلملم
 ول ل مین ۰ هلم نرو م
 سولق وللم یلمسولق م
 مللمو وللم لمل لمل
 یلملمو وللم لمل لمل
 یلم ل ن ل ق یلململم مللم لمللململم ۰۰
 حلململم یخضم م لمل لمللملم
 یلم و حلملم قو یلململم ول
 حلململم لمل ل قو م
 لمللملم قو حلملم ول
 یلململم لمل لمل لمل
 یلملم حلملم لمل وللم وللم
 یلملم مین م حلملم مللم
 لمللم لمللم یلملم وللم ۰۰

ХЭЛДЭГ ГУРАВ ХИЙДЭГ ГАНЦ

Ц • Дамдинсүрэн

Өвгөн Цог авдавнаасаа ойлъ гаргаж ирийг үзэж байна. Тэгээд хэлэв:

—Эмгэн чи усны гангийн таг эвдэрлээ гэдэг билүү? Ус гоожиж байна гэлүү? Түүнийг чинь засаж үзье. За нэг сайхан цай чанаад аль. Хэдэн аяга цай уугаад түүнийг чинь оролдъё гэв.

Эмгэн Буниа хэлэв:

—Цай чанах нь ч яахав, чанасан цай байвал би ч уухаас буцахгүй сан. Гал ноцоох нь түвэгтэй юм аа. Аргал чийгтэй. Миний энэ муу нүд гал утаанд ойртохтой зэрэг хорсоно гэдэг нь ээ. Бэрийг ирэхийг хүлээе. Тэр ирээд цай чанах юм байгаа биз. Тэгэхэд нь гүзээнийхээ хэрээр уугаарай. Одоо чи гараад ган засаад орхи. Бэр маань, усанд яваад хамаг усаа цалгиулаад асгачихсан байна лээ.

—Хавар болох гэдэг ийм байдаг юм даа. Бие нүсрээд ердөө хөдөлж болохгүй юм. Бас цайгүй болохтой зэрэг гар бүр хөдлөхгүй, нүд ч бүрэлзээд

байх юм гээд өвгөн Цог эвшээлгэж, барьсан ойлио цааш тавив.

Эмгэн Буниа « ёх ёх » гээд суниагаад гэнэт авхаалжтай болж :

—Үгүй та минь хавар боллоо. Хонь хургалах цаг ч боллоо. Цаг бас хүйтэн байна. Хурганы уут хийх хэрэгтэй. Тэгэхгүй бол хөдөө гарсан хурга осгож үхэж мэднэ гэсэнд, хүү Доной бүхлээрээ унтаж байснаа сая сэрж :

—Юу гэнэ гэж асуув. Эмгэн Буниа хэлсэн үгээ давтав.

Нээрэн тийм, хурганы уут хийх хэрэгтэй. Төл хүлээн авах бэлтгэл ажлыг сайн гүйцэтгэх хэрэгтэй гэж багийн дарга хэлж байдаг шүү. Хурганы уут чинь төл хүлээн авах бэлтгэлийн нэг чухал зүйл яах аргагүй мөн дөө. Ээжийн хэлдэг яах аргагүй зөв дөө.

—Зөвийг ч чамайг хэлэхээс урьд би мэдээд байна. Чамайг хийлцээд аль гэж байна шүү. Тэмээний ноос ээрч, хэдэн утас хийгээд бас уут оёлцоод аль. Миний нүд харахгүй болоод зүүгээ сүвэлж чадахгүй байна.

—Би уут эсгэж оёж ердөө үзээгүй юм даа. Загварыг нь сайн хэлүүлээд авбал би ч хийчиж чадна гэж бодоод байдаг юм. Загварыг нь даанч

мэдэхгүй юм даа. Тэгээд ч би одоо тийм юмаар оролдох завгүй байна. Хэдэн айлаар орж төл хүлээн авах бэлтгэлийг шалгаж зааварлах даалгаврыг багийн даргаас авсан юм. Тэгээд мордох санаатай байна.

—Тэгвэл чи өглөөний мордохгүй яасан хүн бэ? Чамайг үхтлээ унтсаар байтал одоо үдэш болох гэж байна шүү.

—Миний аргамжаатай морь байгаа биз ээж ээ? Манай хүрэн морь намайг хазаарлах гэж очиход чоно харсан юм шиг дэвхцэх юм. Сүрмааг очиход номхон хонь шиг байх юм. Сүрмааг өдөр цайгаа уух гэж ирвэл морио бариулах гэсэн юмсан.

—Сүрмаа чинь хонио сайн бэлчээрт хол хариулаад одоо өдөрт гэртээ ирж цай уухаа больсон шүү.

—Аа тийм үү, тэгвэл өглөөний надад хэлэхгүй яав даа?

—Хэлэх гэж, чи чинь өөрөө мэдэхгүй яасан юм бэ? Дандаа л хөгшин надаар юм бүгдийг хэлүүлж байх гэх юм. Өвгөн чи өнөө усны ган засах гэсэн яасан бэ гэхэд:

—Ёх ёх ер нь миний толгой өвдөж байх шиг байна. Суман дээр очиж эмчид үзүүлье байз. Үгүй

тэгээд гадагш гаръя гэхэд өмсөх бүтэн дээл байхгүй. Буниа чи миний хүрэн дээлд шинэ өнгө татаж өгнө гэсэн тэр яасан бэ?

—Яах юу байх вэ? Би оёё гэхэд нүд юм харахгүй байна. Чи намайг арван наймт шиг битгий санаж бай. Би тавийн цаад уруу хэдийн орсон шүү. Ер нь чи нэг өдөр хонь хариул, тэгээд Сүрмааг гэрт нь суулга. Сүрмаагаар дээлдээ өнгө татуул гэж хэлэв.

—Заавал хөгшин надаар хонь хариулгах гэдэг нь юу вэ? намайг зарж л байвал та нарын сэтгэл амардаг юм уу? Доной чи нэг өдөр хонь хариулаад Сүрмааг гэрт нь суулгавал яадаг юм гэхэд Доной зөвшөөрч:

—Тэгье. Би хонь хариулъя. Би та нарыг тийм юм хий гэхэд хийгээд л байдаг гэж хэлээд баахан дуугүй бодож байгаад:

—Үгүй ер нь хонийг заавал тэгж хол бэлчээсний хэрэг юу байна даа. Гадуур овоо сайхан хагд байна. Хайлсан цасан доороос өвс гарчээ. Хонио гаднаа аваад байя. Хонийг гадна ойрхон хариулаад байвал хурганы уут бас хэрэггүй болох юм. Давхар ийм ашигтай байна гэхэд эмгэн хэлэв:

—Сайн бэлчээртэй шинэ нутагт буусан бол хүүгийн хэлдэг бүр зөв. Бид энэ нутаг дээр хэдэн

сар болж байна. Ойр хавьд олигтой бэлчээр байхгүй болжээ. Хамаг айл эндхийн бэлчээрийг голоод нүүгээд явчихлаа. Манайх ганц гэр үлдээд байна шүү гэв.

Гэрийн дотор дуу чимээгүй нам гүм болов. Өвгөн Цог олон юм эрэгцүүлэн бодож эхлэв. Шинэ нутагт нүүе гэхэд хэдэн тэрэг хөдлөх юм байхгүй, тэргээ шаая гэхэд толгой өвдөж, бие ядраад байх юм. Биеэ эмнүүлье гэхэд докторт өмсөж очих бүтэн дээлгүй, дээл хийлгэе гэхэд Сүрмаагаас өөр оёж чадах хүн байхгүй. Сүрмаагаар оёулъя гэхэд хонийг нь хариулах хэрэгтэй. Хонь хариулъя гэхэд толгой өвдөөд байх юм. Хүний чинь настай болоход үр хүүхэд нь тэжээгээд тэтгээд ясыг нь амруулдаг байх юм. Манай хамаг ажлыг хийж байсан хүүхэн Мандах эр дагаад алга боллоо. Хүү гэж энэ Доной унтаж идэхээс өөр юм мэдэхгүй амьтан. Үүнийг ер нь хүмүүжүүж ажилд сургая гэж бодоод үг хэлэх гэтэл толгой нь манараад нүд нь анилдаад урьдаар жаахан дуг хийлгүй горьгүй шиг санагдлаа.

Эмгэн ёх ёх гэж хэдэн удаа суниагаад:

—Өвгөн өө, өнөөх гангийн цоорхойг засна гэсэн чинь юу болов гэж шаардахад өвгөн үг хэлэхийн оронд хүнгэнэтэл хурхирав.

—Цог оо, Цог гээд эмгэн дуудав. Гох гох гээд өвгөн хурхирав.

Эдэнтэй чинь ингэж хэрэлдсээр байгаад бүр тэнхээ барагдах юм гээд эмгэн ёх гэж суниав.

—За би нэг жаахан хажуулъя. Хүү минь хурганы уут оёх хэдэн утас имэрч бай гэв.

—Үгүй тэр утсыг чинь би имэрч ердөө чаддаггүй юм. Тэр жил яагаа вэ. Лувсангийнтай айл байхад намайг утас нийтгэ гээд байхаар би хэдэн утас нийтгээд үзсэн юм. Түүнийг цөм буруу эрчтэй нийтгэж гээд намайг загнаж байсан. Бас буруу эрчтэй нийтгэчвэл яршиг. Ээж минь ноосны чинь гарз болно. Тэрний оронд Сүрмааг ирэхлээр л нийтгүүлбэл боллоо.

Та нар дандаа Сүрмаа Сүрмаа л гэх юм. Тэр чинь хүний бүсгүй үр шүү дээ. Сүрмаа бид хоёроос өөр энэ гэрт ажил хийдэг хүн алга байна. Цог та хоёр ажил хийе, хийх хэрэгтэй гэж ярьдгаас биш, хийдэг ажил огт байхгүй. Хааяа морь унаад дэмий айл хэссэнээ их ажил хийсэн юм шиг үнэрхэх юм. Сүрмаа бид хоёр энэ айлын хамаг ажлыг хийж гүйцэхгүй боллоо гэж хэлтэл гаднаас бэр Сүрмаа орж ирэв. Эмгэн үргэлжлэн хэлж байна:

—Цог та хоёрын хийдэг ажил бол сайхан

яриа, дэмий чалчаа үг, энэ л байна. Сүрмаа бид хоёр бол жинхэнэ хар бор ажлыг чинь хийж байна. Эмэгтэйчүүдийг ингэж дарладаг хуучин заншлаа орхицгоо гээд эмгэн дуугаа чангауурлав.

Гэтэл гэрийн дотор нялх хурга майлах сонсдов. Сүрмаа эсгий уутнаас гурван хурга гаргаж арагт хөмрөн тавив.

Буниа эмгэн уутыг харж:

—Энэ чинь хэний уут вэ?

Бэр Сүрмаа, тулганд аргал хийж гал ноцоохын хамт:

—Манай уут гэж хэлэв.

—Манай хурганы уут гэж байхгүй юмсан хэдийдээ ийм ууттай болов.

—Ээж минь, та уут хийнэ гэж ярьсаар бүтэн сар болоод байна. Гэвч уут байдаггүй. Хонь хургалах цаг боллоо. Одоо яах вэ? Би өнөөдөр хонь хариулахын хамт утас эсгий авч яваад хөдөө хурганы уут шидсэн юм гэв.

Хүү Доной уутыг авч нэлээд үзэж байгаад:

—Ийм юмыг хэн ч хийж чадна. Энэ чинь уут ч гэж нэрлэхэд хэцүү юм байна. Зүгээр л нэг муу эсгий сав байна шүү дээ гэв. Сүрмаа:

—Хурганы уут гэдэг чинь эсгий савнаас өөр ямар юм байх юм гэхэд, Доной нэлээд загнах

байдлаар хэлэв:

—Юмыг аятайхан хийж сурахаа яадаг юм бэ. Өлзий утас, таван хошуу хээ хийвэл зүгээр юм. Нар салхи хаагуур нь орох юм бэ үүнд чинь? Нялх малд эрүүл агаар, нарны гэрэл хэрэгтэй гээд уутны амсрыг ийш тийш татлав. Гэнэт уутны ёроолыг хараад их л ой гутаж:

—Пөөх, энэ их нялцгай мялцгай нь юу вэ? Үүнийг цэвэрлэхээ яасан юм бэ? Цаана чинь саван байна лээ, угаа гэв.

—Уут угаахын оронд цай чанавал дээр байх. Та нар гангийн цоорхой чигжив үү? Эвдэрхий тагийг засав уу гээд Сүрмаа цай чанах ус авчрах гэж хувин бариад гадагш гарав. Тэгээд хоосон хувингаа хангинуулсаар орж ирэв.

—Усны ганд дусал ч ус байхгүй болж бүр гоожчижээ. Би өглөө хонинд явахдаа хэлсэн шүү дээ. Усны гангаас ус шүүрч байна. Чигжих хэрэгтэй гэж...

Эмгэн нэлээд уурласан байдлаар:

—Чи «хэлдэг» нь юу юм бэ? Хийчхээ яасан юм бэ? Манайд бас нэг «хэлдэг» хүн нэмэгдэх нь ээ. Хэлэхийн оронд «хийгээд» л байвал хамаг ажил сайн бүтнэ шүү дээ. Сүрмаа:

—Ээж минь, таны үгийг танд эргүүлж

хэлмээр байна.

—Тавь хүрсэн чавганцаар чи юу хийлгэх гээ вэ? Би чадлаараа ажил хийж л байдаг. Ажил гээд үргэлж хэл эрүүгээ хавшиж байдаг.

—Та хэл эрүүгээ хавшихын оронд гар хөлөө жаахан хөдөлгөөд ядахдаа энэ усны гангийн цоорхойг савангаар шавчихаж чадна шүү гэхэд Буниагийн уур их хүрч ширүүнээр амьсгаадаж байв. Уур биеийг зовооно, уул морийг зовооно гэж цэцэн үг байдаг. Гэвч уур бол биеийг үргэлж зовоодог биш, биеийг сэргээж тэнхрүүлдэг ч удаа байдаг юм. Эмгэн Буниа уурласны ачаар нойрноос сэрж чангарав. Биед нь бөөн бөөн хүч чадал урсаж ирэх шиг болов. Тэгээд нэг босож нэг сууж гар хөлөө хойш урагш хамаагүй хөдөлгөж хумсаараа ширдэг маажилж байв. Эмгэний цангинасан дуу өвгөнийг нойрноос сэрүүлэв. Бэр Сүрмаа савангийн хэлтэрхийгээр гангийн цоорхойг бөглөж гангийн тагийг засаж усанд хөллөх үхрээ барих зэрэг гадуур ажлаа хийж байв.

Хүү Доной:

—Биднийг цайгүй хаяад явчих нь ээ цаадах чинь. Энэ золигийг ер нь төрхөмд нь буцаана байгаа гэж ууртайгаар хүнгэнэв.

Эцэг Цог:

—Одоогийн бүсгүйчүүд яасан айхавтар юм. Эцэг эхтэйгээ хэрэлдэх нь байна шүү. Настнаа хүндлэх гэдгийг эд нар бүр мартчижээ. Манай муу Мандах ч арай ингэдэггүй сэн.

Эмгэн Буниа:

—Та хоёрын залхуу өвчин бас энэ бэрд халдах нь ээ гэж цухалдан хэлэв.

Гэтэл гадаа морины төвөргөөн сонсдож нэг морьтой хүн ирж буув. Сумын нарийн бичгийн дарга Тавхай гэрт орж ирэв.

—Сайн байна уу? гэж мэндэлсний дараа Сүрмааг дуудаж ирүүлэв. Тэгээд хэлэв:

—Сумын захиргаанаас Сүрмаа танд тушааж байна. Ирэх тавдугаар сард сүүний тасгийн ажил эхэлнэ. Сүүний тасагт эрхлэгчээр ажиллах хэдэн хүнийг аймгийн төвд болох нэг сарын хугацааны түр сургуульд явуулах хэрэгтэй боллоо. Түүнд таныг явуулах гэсэн тушаал энэ байна гээд улаан тамгатай бичгийг Сүрмаад өгөв.

Сүрмаа баяртайгаар тушаалыг авч уншаад:

—За би явъя гэж хэлэв. Эмгэн Буниагийн царай цав цагаан болж:

—Үгүй та нар юу хэлж байна? Хаашаа явах гэж, юунд явах гэж байна? Эрүү өвдгөө тулсан эмгэн өвгөн хоёрыг орхиод явах гэж үү? Энэ

хэдэн мал чинь, чонын хоол болно. Энэ чинь наад тал нь бидний амьдрал юм, цаад тал нь улсын хөрөнгө юм .

Тавхай хэлэв:

—Танай хүү байна шүү дээ.

—Хүү гэнэ! Энэ чинь гэрийн бараа хардаггүй хүн. Дандаа сумын ажлаар ийш тийш шогшиж явдаг юм. Багийн ухуулагч гэж нэг гүйцэгдэхгүй ажилтай хүн наадах чинь.

—Багийн ухуулагчийн нэрийг бариад ухуулга ч хийхгүй дэмий хэсэж явдгийг нь бид мэдэж байна. Доной чи ер нь гэр орныхоо ажилд жаахан оролцож байвал зүгээр байх аа. Цог гуай, Буниа гуай та хоёр шиг ийм эрүүл саруул биетэй тавиад насны хүмүүсийг эмгэн өвгөн гэж хэн ч нэрлэхгүй. Та нар гэр малаа ажиллаад явж болохгүй яадаг юм. Танай бэрийг бид олон жилийн хол газар явуулчих гэж байгаа биш, нэг сарын хугацаагаар аймгийн төвд явуулах гэж байгаа юм. Сүрмаа тэгээд сумын эмэгтэйчүүдийн зөвлөлийн гишүүн хүн. Сүүний тасгийн сургуульд яваад ирэхэд чухам болох ажил байгаа юм. Сүрмаа та маргааш суман дээр очих хэрэгтэй гээд мордов.

—Ингэж бидний гарыг мухарлах гэж үү гэж өвгөн бархирав.

—Ингэж бидний гар хөлийг огтлох гэж үү гэж эмгэн бархирав.

—Эр эм хоёрыг ингэж салгадаг улс уу? Манай ганц ажлын хүн Сүрмаа байгаа юм гэж хүү Доной бархирав.

Тавхай хэлэв:

—Эр эмийг салгаагүй. Та нарын гар хөлийг чинь огтлоогүй. Дөрвөн хүний нэгийг нь ажилд томилж байна. Харин танайд ажлын хүн ганц байдаг чинь муухай хэрэг дээ. Танай гэрт дөрвөн хүн байгаа болохоор дөрвөн ажлын хүн байх хэрэгтэй. Ам хэлний ажлыг баахан татасхийгаад гар хөлийн ажлыг жаахан нэмсхийвэл аяндаа хамаг ажил чинь бүтнэ гээд явчив.

Сүрмаа ус авчраад сайхан цай чанав. Хоол чанаж идэцгээв. Сүрмааг битгий яв гэж бүгдээрээ ухуулга хийв.

Сүрмаа:

—Би явна. Би иймэрхүү зүйлд явъя гэж бодож байсан юм. Явъя гэдгээ Бурмаад хэлж байсан юм. Тэгэхлээр би заавал явна.

—Бурмаа та хоёр хуйвалдаад тэгээд чи дураараа тэнэж дунд чөмгөөрөө тоглох гэж байгаа хэрэг үү гэж Доной аашилж хэлэв.

—Би тэнэх гэж байгаа биш, нэг сарын

сургууль хийж буцаж ирээд эндхийн сүүний тасагт ажил хийх болох байх. Чи гэр малынхаа ажилдаа оролц. Багийн ухуулагч байтугай багийн дарга ч хүртэл гэр малын ажилдаа туслалцаад байх юм байна. Намайг танайд ирэхээс урьд та нар айл болоод л байсан. Одоо ч бололгүй яах вэ дээ. Би таны бэр болохоос биш, таны зарц биш. Би ажил хийхгүй гэж байгаа юм биш, адилхан ажил хийе гэж байгаа юм. Донойгоос салж сарнина гэж байгаа биш, ганц сар сургууль хийгээд ирье гэж байна гэв. Харин Доной чи унтах идэх хоёроос өөр ажилгүй ингэж танхайрч явах юм бол чамайг ханиа гэж явахад хэцүү болно байх гэсэнд Доной, Сүрмаагийн шийдвэртэй царайг хараад дахин үг хэлэхээс шантарч зогсов. Буниа, ер нь их загнаад байвал бэрээ алдаж магадгүй гэж хаширлаад өөр талын ухаан гаргаж эхлэв.

Сүрмаа, хүү минь ямар дээл өмсөж явах гэж байна? Ээжийнхээ бор торгон дээлийг өмсөөд яв. Санаснаа нуухгүй ингээд сайхан ярьдаг чинь зөв шүү дээ. Аль вэ, толгойг нь үнсье гээд магнай дээр нь шов хийтэл үнсэв.

Цог, Сүрмааг явуулчвал дээлийн өнгөгүй хоцорно гэж бодоод хүрэн дээлээ зориуд өмсөөд урагдсан өнгийг салбагануулж суув.

— Аав дээлээ тайлж аль гээд Сүрмаа шөнө сууж дээлд нь өнгө татаж өгөв. Сүрмаа эрт босоход Доной дагалдан босож хүрэн морио барьж эмээллээд Сүрмаад унуулаад мордуулав.

— Сайн яваад хурдан ирээрэй гэж гурвуул зэрэг зэрэг хэлж байв.

Сүрмааг мордоод явахад бор торгон дээлтэй Буниа гуай хойноос нь сүү өргөж байв.

Сүрмааг явсны дараа гурвуул гэртээ орж ирэв. Тэгээд малаа яаж маллах вэ гэдэг хамгийн чухал асуудлыг боловсортол хэлэлцээд Буниа гуайн мэргэн саналыг баримталж шийдвэрлэсэн нь:

— Даруйхан нүүж Лувсангийнтай айл бууя. Тэгвэл Лувсан, хүргэн хүү аль нь ч хэдэн мал эргүүлж өгөөд байна. Охин Мандах аргал ус ойртуулж өгөөд байна.

Ингэж шийдээд нүүх ажлаа бэлтгэж эхлэв.

٢٦٠ •

٢٦٠ •

٢٦٠ •

٢٦٠ •

٢٦٠ •

— מרמב ו תוסב פו מרמב פו מרבו ולחשו מלרז ויהי וזר תמשתכסכסער . . . וב מלכיתב תמלד פו כהשו פו מר מרמבסר מלכ פו מ . . . מרמב ו תוסב מל מרבו מרמבכו ולד . . . ערעז נלמזר נכו . . . .

מירמב תיכסמב מרמבסרמב ולחלד ללד :

— ער « ריפכ » לז נשק זר . . . נלמזר מר מרמבסר מר זר . . . מל פו מרמב נלד « ריפכ » רמב מרמבסר זל . . . ריזר ללד

ממלד פו « רמב » ולחזר ריזר מלד ממלד וממלד מלכ פו מ . . . מלד :

— מל זלזר . מר ו מלד לז מר פו מלזרמבו ריזר ולד . . .

— מרוב רממבסר עושתמ זר ער נשק ריזר זל זר . . . וב עמלד ללד מלד נכו מל ולחלד . . . מלד נכו מלזרמלד נכו מר מר

ריזרמכו ולחלד . . .

— מר נכו מר מרמבסר ללד מלד פו זר רמלד פו זר ללד ללמס רמבירמב כמסו פו מר מל מרמב ו תוסב מר עממכסר לז רמבכ ללד

מלמכסו עמלד מל רז פו מלד ללד מלמב מלזר מלזרמבכו ולחלד . . . מלמב זר לז מושתל . . . מלמב מלזר לז מושתל

נכו מלמב מלד ולחלד . . . נוכו מלמב זר לז מלזרמלד מושתמ זר זר לז מלזרמלד מושתמ זר זר . . . מלזר מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד

מלד מלמבסרמב ו מלזר זר מלד מלד מלמב עממכסו מלזרמלד . . . זר לז מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד

מלד מלמבסר רמלד זר ללד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד מלזרמלד

מלד מל מלזרמלד . . . זר מלזרמלד מר רמבסר זר ללד מר עממכסר לז מלזרמלד זוסב מר מר ז מרמב פו רמלד מלזר ללד ולחשו

ללד זמשתמ מלד ללד נכו ולחלד . . .

רמלד ממלד :

העורן תכילן ד מלך תשמיש קהשו רזן עו כו . יחך רשעו יביל עזרן . עזנוי ל חך תשמיש קהשו כו . יחך עזרן . יתשעו מלי ל זך ודער ו מילכעניך
תיר . עשעו מלי ל זך מיער מר רשעו כיר כו .

מוהסר ריבוי :

— מר ו רעו ודלי ל רעו מר כו .

רעו רזן כו . . יחך עזרן רזן מר ויר ל רשעו מלרן רעימ כו . מרמך רעימ חך מלך חזן מלרן מיררן רשעו כיר כו . ור מר
משתעמער רעו ילר ל רשעו מלרן מלרן מלך מרן רעימ יתשער ל עזרן כו .

— ור מר משהמשתער חך ילר ל זך ודלי משהמשיב עו רזן מלרן מירן ררעו קהשו ד זך ודער יבשעו ודלי ל כו . מיער ער חלו זך רזן
מלך ו רג מלך עו חזשס מלכיעעו ודלעו חזרן ודלי ל כו . עמר זיערן . עזרן ל זיערן מר רשעו מלך מלרן מיררן רשעו ור ל מר משהמשתער
יררעו ו רעימ ד מירן רעו רזן עו יתיער מלרן כו . מר ילר רזן יביל חך מלכיעשעו קהשו קהשו מלרן חזרן חזרן כיר כו . מר ו וירן זך ודער
מלך חך מר רעימ זיערן קהשו חזשס רעו ודלי ע וירן . ילר ל חך רשעו מלך וירן מלרן מיררן רשעו כיר כו . מלך ל
מיררעו רעימ חך מיררעו מר חזעו מר ריררעו רעימ . מלך ו מררעו מר מלכיעשעו עו קהשו מלך עו עשער קהשו מלך ודלי ע כיר כו .
מלך ל מר יתירן רעימ מירן ל מלכו ריררעו רעו יתעו כו .

— מיררעו ודער ו זיער ד משהמשיב רזן עו רעו רעו ויררעו ויררעו כו .

— מיררעו ודער ו זיער רעו ד משהמשיב רזן עו רעו מירן ויררעו כו .

— מר ל יר ל רעו ד מיררעו משהמשיב עו כו . יביל ו זיער מלך מר רעימ מלך ודלי ע כיר רעו רעו מיער ויררעו כו . מוהסר

ריבוי :

